

РАГНЁД
МАЛАХОЎСКІ
ШЛЯХ
СЛЯЗЫ

Глыбей
адчуць
паэзію
стар. 7

Асцярожны
аптымізм
сучасніка
стар. 12

Формула
шчаслівага
кахання
стар. 14

Гісторыя, якая жыве ў сэрцах

Фота БелТА.

Сёлета Беларусь і ўсё свет адзначаюць 80-годдзе Перамогі над фашыскай Германіяй. Для беларусаў гэта не проста святочная дата, гэта памяць пра гераічную барацьбу, пра вялікую ахвяру нашага народа дзеля светлай будучыні, пра яднанне нацыі, якая змагалася за свабоду і мір на сваёй зямлі. Мінула 80 гадоў, аднак рэха трагічных падзей яшчэ адгукаецца ў нашых сэрцах. А памяць пра гераізм продкаў жыве і натхняе новыя пакаленні на захаванне міру і адзінства.

Доўгі час даследчыкі лічылі, што на тэрыторыі Беларусі падчас Вялікай Айчыннай вайны загінуў кожны чацвёрты, аднак знойдзеныя на працягу апошніх гадоў даныя сведчаць аб тым, што Беларусь страціла кожнага трэцяга свайго жыхара. Праз 80 гадоў расследаванне злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікоў яшчэ працягваецца...

Канцэрт-рэквіем «Кожны трэці» ў Палацы Рэспублікі адкрывае шэраг мерапрыемстваў, прымеркаваных да 80-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Асноўная ідэя канцэрта — расказаць пра лёсы простых людзей, аддаць даніну павагі ўсім героям і ахвярам ваенных падзей, прадставіць увазе публікі новыя факты па справе аб генацыдзе беларускага народа. Праект «Кожны трэці» аб'яднае больш як 15 тысяч жыхароў з усіх рэгіёнаў краіны.

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

«Не бываць там, прадстаўляючы гераічны беларускі народ, — было б няправільна»

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка даў інтэрв'ю міждзяржаўнай тэлерадыёкампаніі «Мір». Гутарку з беларускім лідарам правёў старшыня МТРК «Мір» Радзیک Батыршын. Журналіста цікавілі розныя тэмы, у ліку якіх міждзяржаўнае ўзаемадзеянне ў такіх аб'яднаннях, як СНД, ЕАЭС і БРІКС, гандлёва-эканамічнае супрацоўніцтва па лініі асобных краін і на глабальным трэку, забеспячэнне бяспекі ў рэгіёне і павышэнне ўзроўню дабрабыту грамадзян. Асабліва ўвага была ўдзелена 80-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне і неабходнасці захавання гістарычнай памяці.

Адно з пытанняў кіраўніку дзяржавы датычылася яго рэгулярнай прысутнасці на парадах з нагоды Дня Перамогі ў Маскве. Аляксандра Лукашэнку спыталі, чаму стала ўжо традыцыйным, што Прэзідэнт Беларусі 9 Мая знаходзіцца не толькі ў Мінску, але і на Краснай плошчы ў час правядзення ваеннага парада. Беларускі лідар адзначыў, што ўсё пачыналася яшчэ ў тыя гады, калі Прэзідэнтам Расіі быў Барыс Ельцын. У час адной з першых сустрэч лідараў дзвюх краін у Маскве спачатку была крыху напружаная абстаноўка, адчувалася

Фота БелТА.

некая нацягнутасць з боку Барыса Ельцына ў адносінах да кіраўніка Беларусі, якая нядаўна атрымала незалежнасць нараўне з іншымі былымі рэспублікамі СССР. Аднак Аляксандр Лукашэнка адразу абазначыў сваё нязменнае стаўленне да Расіі і яе народа. «Я кажу: "Барыс Мікалаевіч, калі вы думаеце, што я прыехаў у чужую Маскву,

вы памыляецеся. Гэта і мая Масква", — расказаў аб падзеях таго часу Аляксандр Лукашэнка. — Барыс Мікалаевіч тут, вядома, памячэў, размова пачалася...»

Кіраўнік дзяржавы нагадаў, што першы Парад Перамогі праходзіў на Краснай плошчы ў Маскве, сталіцы Савецкага Саюза, якую яго жыхары лічылі роднай. Пасля распаду СССР гэтая традыцыя заха-

валася. «На Краснай плошчы парады заўсёды праходзілі — і ў адзінай дзяржаве, і калі мы разышліся па сваіх "кватэрах"», падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Пазней Прэзідэнт Расіі Уладзімір Пуцін стаў запрашаць лідараў постсавецкіх рэспублік на Парад Перамогі ў Маскве. Аднак па розных прычынах не ва ўсіх атрымлівалася ў гэты дзень прысутнічаць у расійскай сталіцы. «Але мы цвёрда стаялі на тым, што 9 Мая — Дзень Перамогі, і не бываць на Краснай плошчы (нават не таму, што гэта была адзіная Перамога), прадстаўляючы гераічны беларускі народ, было б проста няправільна, — растлумачыў Аляксандр Лукашэнка. — Таму склалася такая традыцыя, што я заўсёды наведваю мерапрыемствы ў Расійскай Федэрацыі і вяртаюся дадому». І пасля гэтага ў Мінску праходзяць мерапрыемствы з нагоды Дня Перамогі з удзелам кіраўніка дзяржавы.

Пры гэтым парады ў беларускай сталіцы праходзяць у Дзень Перамогі не кожны год. Іх правядзенне чаргуецца з Днём Незалежнасці, 3 ліпеня. Мэтай такіх мерапрыемстваў, паводле слоў Прэзідэнта, з'яўляецца зусім не бразганне зброяй. Гэта неабходна для таго, каб усе разумелі, што ў Беларусі ёсць неабходны патэнцыял, каб абараніць сваю краіну і мірную працу яе людзей.

Прыклад подзвігу і ўсенароднага супраціўлення

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 8 красавіка падпісаў Указ № 144 «Аб ўзнагароджанні вымпелам «За мужнасць і стойкасць у гады Вялікай Айчыннай вайны». Узнагароджаны шэсць гарадоў Беларусі, якія з'яўляюцца прыкладам подзвігу і ўсенароднага супраціўлення, праяўленых у гады Вялікай Айчыннай вайны: Кобрын, Рэчыца, Слонім, Сянно, Слаўгарад і Смалявічы.

зону ў 1500 кв. км. Партызаны Сенненшчыны ўдзельнічалі і ў «рэйкавай вайне». На рахунку сенненскай партызанскай брыгады 85 пушчаных пад адхон варожых эшалонаў.

Рэчыца

У Рэчыцы (Гомельская вобласць) з пачаткам вайны стварылі атрад мясцовай самаабароны. Разам з батальёнам народнага апалчэння часова дзейнічаў і атрад пагранічнікаў з 30 чалавек. Штаб народнага апалчэння правёў вялікую работу па дэмантажы і эвакуацыі ў тыл прамысловых прадпрыемстваў горада, дзіцячых устаноў, насельніцтва Рэчыцы і раёна, маёмасці калгасаў і машына-трактарных станцый. У Рэчыцы фашыстам аказвалі супраціўленне пяць груп патрыятычнага падполля. А ў ходзе Гомельска-Рэчыцкай наступальнай аперацыі рэчыцкія партызаны аказалі вялікую дапамогу часцям Чырвонай Арміі. Так, разам з савецкімі воінамі яны вызвалілі вёскі Азёршчына і Унорыц, у раёне вёскі Берагавая Слабада атакавалі варожы гарнізон і знішчылі мост, які гітлераўцы ўзводзілі для пераправы праз Днепр. На тэрыторыі Рэчыцы і раёна размешчана 115 улічаных ваініцкіх пахаванняў перыяду Вялікай Айчыннай вайны, у якіх больш за 13,5 тысячы чалавек — удзельнікі вызваленчых баёў і мірных жыхары.

Слаўгарад

У Слаўгарадзе (Магілёўская вобласць) з першых дзён Вялікай Айчыннай вайны жыхары горада і раёна таксама падняліся на барацьбу з акупантамі. У сярэдзіне ліпеня 1941 года ў раёне населенага пункта праходзілі жорсткія баі. Наступленне нямецкіх войскаў можна адбілілі воіны 55-й стралковай і 219-й матарызаванай дывізіі Чырвонай Арміі пры актыўным удзеле мясцовых жыхароў і атрадаў

самаабароны. На захопленай нямецкімі войскамі тэрыторыі раёна з восені 1941 года пачалі дзейнічаць падпольныя групы. Падпольшчыкі Слаўгарада правялі шэраг паспяховых баявых аперацый супраць захопнікаў. Так, у ліпені 1942 года патрыёты ўзарвалі паром, на якім акупанты планавалі пераправіць цераз Сож скаціну, нарабаваную ў мясцовых жыхароў. Урадженцы раёна праяўлялі мужнасць, стойкасць і гераізм на фронтах Вялікай Айчыннай вайны. Больш за дзве тысячы з іх былі адзначаны ордэнамі і медалямі.

Смалявічы

І Смалявічы (Мінская вобласць) у гады Вялікай Айчыннай вайны вялі актыўную барацьбу супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У раёне дзейнічалі Смалявіцкі падпольны райкам КП(б)Б і Смалявіцкі падпольны райкам камсамола. Напрыклад, у кастрычніку 1942 года і ў лютым 1943 года мясцовыя падпольшчыкі ўдзельнічалі ў ліквідацыі варожага гарнізона ў пасёлку Цэнтральны, у сакавіку 1943 года правялі дыверсію на электрастанцыі. На тэрыторыі раёна ва ўзаемадзеянні з падпольшчыкамі змагаліся і партызанскія брыгады «Разгром», «Смерць фашызму», «За Савецкую Беларусь» і іншыя. Дзякуючы баявым дзеянням брыгады «Разгром» забілі і паранілі больш за 14,5 тысячы гітлераўцаў, знішчылі 29 танкаў, 88 аўтамабіляў, здзейснілі 287 крушэнняў цяжнікоў, падарвалі 2188 рэк. Аказвалі партызаны і мясцовыя жыхары дапамогу і наступаючым савецкім войскам: ачышчалі дарогі, рамантавалі масты, умацоўвалі балоцістыя месцы.

Слонім

Слонім (Гродзенская вобласць) быў важным пунктам у напрамку дзеянняў нямецкай танкавай групоўкі ў першыя дні вайны. На тэрыторыі горада і раёна

напярэдадні вайны не аказалася ваініцкіх часцей, здольных разгарнуцца для актыўнай супраціўлення абароны. У гэтай мясцовасці з 1992 года і да сёння пошукавымі атрадамі выяўлена больш за тысячу воінаў Чырвонай Арміі, якія загінулі пры выхадзе з акружэння летам 1941 года. Яшчэ ў горадзе існаваў з верасня 1943 года падпольны райкам КП(б)Б, а са снежня 1943 года — падпольны райкам ЛКСМБ. Для насельніцтва і партызан выдавалася газета «Вольная праца»... У розны час на тэрыторыі раёна дзейнічалі пяць партызанскіх брыгад і некалькі асобных атрадаў, сфарміраваных з акружэнцаў і жыхароў Слонімскага і найбліжэйшага раёнаў. За вызваленне Слоніма 10 ліпеня 1944 года пачэснае найменне «Слонімскай» атрымалі 11 злучэнняў і часцей. У кнізе «Памяць. Слоніmsкі раён» захоўваецца памяць пра 1850 партызан і падпольшчыкаў, а таксама мясцовых жыхароў, якія спрыялі партызанскаму руху.

Кобрын

Не скарыўся фашысцкім захопнікам і Кобрын. У жніўні 1941 года ў вёсцы Турная быў створаны падпольны антыфашысцкі камітэт, які праводзіў агітацыйную работу сярод мясцовага насельніцтва і здзяйсняў паспяховыя дыверсіі на тэрыторыі горада і раёна. Другі такі камітэт дзейнічаў на базе кобрынскай чыгуначнай станцыі. Восенню 1941 года пачалося фарміраванне партызанскага руху. Актыўна дзейнічала ў Кобрыне і група жонак ваеннаслужачых, якія загінулі пры абароне Брэсцкай крэпасці. У ліпені 1942 года жанчыны-падпольшчыцы дапамаглі ўцячы з лагера 48 палонным. Спробы немцаў пасеяць страх сярод мясцовага насельніцтва толькі ўзмацнілі жаданне змагацца з акупантамі.

Алена ДРАПКО

Сянно

Так, Сенненскі раён Віцебскай вобласці ў ліпені 1941 года стаў арэнай жорсткіх баёў з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Яны ўвайшлі ў гісторыю як «Бітва пад Сянно» (Лепельскі контрудар). На тэрыторыі раёна дзейнічалі падпольны райкам КП(б)Б і падпольны райкам ЛКСМБ, выдавалася падпольная газета «Большавіцкая трыбуна». Там жа існавалі з першых дзён вайны шматлікія групы падпольшчыкаў. Да 1944 года на тэрыторыі раёна дзейнічалі 118 партызанскіх атрадаў у складзе 12 партызанскіх брыгад, якія трымалі пад кантролем

Зацвярджэнне асноў ідэалогіі

Документ накірований на підвищення ефективності ідеалістичної роботи, актуалізацію нормативної правової бази, що регулює ідеалістичну роботу.

Дырэктывай прадугледжваецца зацвярджэнне інтэтуальных асноў ідэалогіі беларускай дзяржавы, прапаганда разумення дзяржаўнасці беларускага народа, якая падзяляецца ўсім грамадствам, уніфікацыя падаходаў па правядзенні ідэагічнай работы з насельніцтвам і яе ацэнцы, звязак рэалізоўваць ідэалогію беларускай дзяржавы ва ўсіх сферах і суб'ектах гаспадарання незалежна ад формы ўласнасці, забеспячэнне ўключасці ў прадзяржаўнае інфармацыйна-ідэалагічнае поле грамадзян, занятых у прыватным сектары нацыянальнай эканомікі.

Культурная супольнасць славян

У Маскоўскім доме нацыянальнасцей у рамках праекта «Славянскі вянок: гістарычнае і культурнае адзінства славянскіх народаў» адбылося пасяджэнне Міжнароднага літаратурнага клуба імя Льва Талстога. Тэма мерапрыемства — «Вайна і мір у гісторыі і літаратуры».

З привітальним словом да ўсіх удзельнікаў у сталіцы Расіі і да тых, хто далучыўся анлайн, звярнулася рэктар Інстытута моў і культур імя Льва Талстога Марыя Ціхончыца. Вялі пасяджэнне кандыдат філалагічных навук, дацэнт Расійскага медыцынскага ўніверсітэта, член Міжнароднай акадэміі навук і мастацтваў Юлія Марозава і кандыдат педагагічных навук, дацэнт Інстытута моў і культур

імя Льва Талстога, кіраўнік Цэнтра славянскіх моў і культур «Созвучие» Наталія Бандарэнка. Удзельнікі прадстаўлялі тры краіны: Расійскую Федэрацыю, Рэспубліку Беларусь і Рэспубліку Сербскую. З беларускага боку ўдзельнічалі бібліятэкар Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І. Х. Каладзеева Алена Брыцкая, бібліятэкар Запольскай сельскай бібліятэкі (Клічаўскі раён) Таццяна Белакурская і член Саюза пісьменнікаў Беларусі Наталля Кандрашук з Кобрына разам з членамі літаратурнага клуба «Паэты-Ко» прны Брэсцкім абласным аддзяленні СІБ.

На мерапрыемстве прэзентавалі кніжныя навінкі, прысвечаныя тэме Вялікай Айчыннай вайны. Алена Брыцкая расказала пра кнігі літаратурнага аб'яднання «Натхненне» пры Барысаўскай

раённой бібліятэцы, выдадзеныя ў мінулыя гады, а Таццяна Белакурская прачытала верш Рыгора Барадуліна. Са сваімі вершамі на рускай і беларускай мовах далучыліся кабырчане: Алена Котава, Марына Міхалюк, Надзея Момлік, Зінаіда Навасад. Кіраўнік клуба «ПаэтыКо» Наталля Кандрашук прэзентавала калектывны зборнік «Победили! Перамагли!», «За Радзімы жыццё!», «Гэта наша Памяць».

У красавіку для дзяцей і моладзі запланавана правядзенне IV Міжнароднага конкурсу беларускай паэзіі і песні, прысвечанага 80-годдзю Вялікай Перамогі, які таксама адбудзецца ў Маскоўскім доме нацыянальнасцей і да якога беларусы змогуць далучыцца анлайн альбо завочна пры дапамозе відэазапісу.

Ніна ПЯТРОЎСКАЯ

Палёт душы і сэрца

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі адбыўся круглы стол на тэму «Расія і Беларусь: палёт душы і сэрца», прысвечаны Дню яднання братэрскіх народаў і 80-годдзю Вялікай Перамогі. Прагучала многа шчырых слоў, якія падкрэслівалі сувязь паміж нашымі краінамі-суседкамі, цытаваліся ўрывкі з твораў і дэкламаваліся вершы, прысвечаныя нашым агульным культурным каштоўнасцям, нашаму гераічнаму мінуламу і супрацоўніцтву сёння. Вядома, не абышлося без падарункаў-кніг.

«У нас адна агульная гісторыя, адна Перамога, адна кроў. Мы будзем разам і надалей!» — урачысты тон сустрэчы задаў старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ, заслужаны дзеяч культуры Беларусі Міхась Пазнякоў. Ён нагадаў пра мноства сумесных праектаў: прэзентацыі, пераклады з беларускай мовы на рускую і наадварот, выпускі калектыўных зборнікаў, кніг, прысвечаных

Вялікай Айчыннай вайне, нашаму сла-
вянскаму адзінству і г. д.

Вельмі пранікнёным было выступленне Людмілы Максімавай, дацэнта кафедры культуралогіі Маскоўскага педагагічнага дзяржаўнага ўніверсітэта, уладальніцы медала Дзяржаўнай Думы Расіі «За асобы ўклад у кніжную справу Расійскай Федэрацыі». Людміла Мікалаеўна прызналася, што для яе асабістаяднанне народаў Беларусі і Расіі не проста словы. Яна сапраўды гэтым жыве, таму выказала надзею, што супрацоўніцтва працягнецца і надалей. Госця душэўна і з вялікай павагай да аўтара, які, вядома, прысутнічаў у зале, прачытала верш Міхаіла Пазнякова «Беларусь і Расія» і выказала спадзяванне, што расійскія бібліятэкі змогуць папоўніць свае фонды менавіта такімі творами, якія нагадваюць пра нашы стасункі.

«Наша мэта — патрыятычнае выхаванне моладзі на аснове развіцця добрасуседскіх адносін, умацаванне сяброўства паміж Беларуссю і Расіяй, каб закрануць струны нашай славянскай душы. Але

нелгя проста сказаць «любі Радзіму» — і ўсё адразу атрымаецца, таму мы выкарыстоўваем самыя розныя формы, ствараем крэатыўныя праекты, каб сучасным людзям гэта сапраўды было цікава», — паведаміла Людміла Максімава.

Змастоўным было выступленне Таццяны Швед, якая ўзначальвае Цэнтралізаваную сістэму дзіцячых бібліятэк г. Мінска. Яна згадала, наколькі паспяховай была сёлета Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш, якую наведала звыш 70 тысяч чалавек, і якім попытала, нягледзячы на высокі кошт, карысталіся творы расійскіх аўтараў, з якой цікавасцю чытачы прыходзілі да стэндаў расійскіх выдавецтваў. Таксама ў адной з мінскіх бібліятэк адбылася сустрэча з вядомым расійскім дзіцячым пісьменнікам Валянцінам Постнікавым, які падарыў юным чытачам працяг прыгод Карандаша і Самадзелкіна (яго бацька — папулярны савецкі казачнік Юрый Дружкоў).

Таццяна Швед распавяла калегам, як, дзякуючы дзяржаўнай падтрымцы

(12 % штогод видзяляецца на камплектаванне), у нашай краіне папаўняецца бібліятэчны фонд. Вядома, сярод кніг-навінак ёсць актуальная і папулярная сёння расійская літаратура.

Кіраўнік і галоўны рэдактар выдавецтва «Чатыры чвэрці» Ліліяна Анцух распавяла пра праект, які нарадзіўся некалькі гадоў таму і вынікам якога стала выданне ў Беларусі кніг больш як 20 расійскіх аўтараў. Сярод іх — Максім Замшаў, Уладзіслаў Арцёмаў, Міхаіл Папоў і іншыя.

У круглий стале таксама бралі ўдзел беларускія літаратары Іна Фралова, Лізавета Палеес, Тамара Кавальчук, Таццяна Жылінская, Валянціна Драбышэўская, Аліна Грышкевіч, Ірына Карнаухава, Уладзімір Мазго і інш.

Знакова, што падчас мерапрыемства адразу дэжым прадстаўніцам братэрскіх краін былі ўручаны членскія білеты таварыства дружбы «Беларусь — Расія» (яго ўзначальвае Міхась Пазнякоў). Іх атрымалі Людміла Максімава і Таціяна Швед.

Ірына ПРЫМАК

І ёсць у каго вучыцца

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі распачало новы праект «Настаўнік, выхавай вучня...», у рамках якога прайшло першае тэматычнае мерапрыемства — сумесны творчы вечар паэта, галоўнага рэдактара часопіса «Новая Немига литературная» Анатоля Аўруціна і паэтэсы, доктара філалагічных навук, прафесара Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава Алены Крыклівец.

Адкрыў вечар у Цэнтральнай бібліятэцы імя Я. Купалы старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў, які таксама ўзрасціў шмат юных творцаў.

Алена Крыклівец з дзяцінства захапляецца паэзіяй А. Аўруціна. Лёсавызначальныя у яе творчасці стала і тое, што дваццаць пяць гадоў таму менавіта Анатоль Юр'евіч першым заўважыў яе паэтычны

Галасы яднання

У Мемарыяльнай зале ДOME літаратара прайшло ўрачыстае падвядзенне вынікаў літаратурнага конкурсу «Славянскі калейдаскоп», прыверкаванага да Дня аднаення народаў Беларусі і Расіі і да 80-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

Літаратурнае спаборніцтва ўжо не адзін год аб'ядноўвае творцаў з розных рэгіёнаў Беларусі і Расіі. Сёлета перад журы паўстала складаная задача: амаль з 200 да-сланых твораў выбраць пераможцаў у намінацыях «Паэзія», «Малая проза», «Публіцыстыка». Арганізата-рамі конкурсу сталі Мінскае гарадское аддзяленне СПБ, таварыства дружбы «Беларусь — Расія» і культурна-асветніцкае грамадскае аб'яднанне «Наша Русь».

літаратурнай сувязі прадстаўлены ў гэтай зале на кніжнай выстаўцы. Тут можна ўбачыць патрыятычныя выданні, прысвечаныя героям Вялікай Айчыннай вайны, франтавым пісьменнікам, якія падымалі дух нашага народа ў цяжкія часіны, — распавёў пастаянны старшыня творчага журы конкурсу, кіраўнік Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхась Пазнякоў.

У намінацыі «Паэзія» першае месца журы прысудзіла пастаяннай удзельніцы літаратурных конкурсаў Кацярыне Мізерыя (Брэст), «Малая проза» — Ганне Чур (а. г. Астрошыцы Лагойскага раёна). Пераможцам самай вялікай па колькасці ўдзельнікаў намінацыі «Публіцыстыка» стаў студэнт акадэміі МУС Уладзіслаў Абрамовіч (Мінск).

Лізавета КРУПЯНЬКОВА

Стваральная енергія

Напрыканцы сакавіка ў сценах цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Н. К. Крупскай жлабінчане ўрачыста павіншавалі свайго знакамітага земляка, ганаровага грамадзяніна Жлобінскага і Навабеліцкага (г. Гомель) раёнаў, паэта, мастака, вынаходніка Генадзя Говара з 80-годдзем.

Ганаровую грамату Жлобінскага раённага Савета дэпутатаў юбіляру ўручыла кіраўнік дэпутацкага корпуса раёна Валянціна Няхай. Творцу таксама павіншавалі начальнік аддзела культуры Жлобінскага райвыканкама Вячаслаў Паборцаў, старшыня Савета ветэранаў Навабеліцкага раёна Уладзімір Козыраў, вядучы майстар сцэны Гомельскага абласнога драмтэатра Аляксандр Лаўрыновіч, мастак Уладзімір Слесараў, бібліятэкар Ларыса Фаміна, артысты: спявак Арцём Цяпляшын, салісты ўзорнага вакальнага ансамбля «Лявоніха» гарадской ДШМ № 2 Юлія Бярнацкая і Кацярына Маркавец, родныя.

— Я вельмі ўдзячны за цёплую сустрэчу, якую арганізавалі мае землякі, — адзначыў віноўнік урачыстасці. — Хочацца зрабіць яшчэ шмат дзеля сваёй малой радзімы. Сёння я атрымаў вялікі зарад энергіі для гэтага.

Генадзь Говар і гэтым разам падарыў раённай бібліятэцы свае карціны і кнігі беларускіх пісьменнікаў з аўтаграфамі.

Мікалай ШУКАНАЎ

Гісторыя, якая жыве ў сэрцах

Аснова для міру

У першай частцы імпрэзы прадстаўлены даныя пра знішчаныя падчас вайны населеныя пункты Беларусі, пра Герояў Савецкага Саюза, якія нарадзіліся і загінулі на тэрыторыі нашай краіны. Арганізатары мерапрыемства падрыхтавалі рэдкія кадры хронікі, фотадакументы, звязаныя з рознымі перыядамі вайны і пасляваенным часам. Другая частка канцэрта прысвечана тэме адказнасці сучаснікаў за захаванне гістарычнай памяці і традыцый.

У праграме — добра вядомыя музычныя кампазіцыі савецкага часу і новыя творы сучасных беларускіх аўтараў: Валерыя Шмата, Ганны Сялук, Яўгенія Алейніка, Ганны Благавай і іншых. Паэтычнай асновай канцэрта стаў «Рэквіем па кожным чацвёртым» Анатоля Вярцінскага. Рэжысёрам праекта выступіла мастацкі кіраўнік «Маладзёжнага тэатра эстрады» Уладзіслава Арцюкоўска, аўтары сцэнарыя — Уладзіслава

Беларусі, таму вельмі складана растлумачыць трагедыю таго часу без простых і даступных прыкладаў. Канцэртны нумар «Голас мамы» — эмацыянальна напружаны твор, яго трэба ўспрымаць не розумам, а сэрцам. Для таго каб на сцэне гэта выглядала праўдзіва, мы сталіся выкарыстоўваць простыя вобразы, размаўляць на мове дзяцінства. Звяртаючыся да сваіх вучняў, я казала: «Уявіце, сёння таксама паміраюць людзі ў розных абставінах, але ў той жудасны ваенны час многія дзеці пахавалі і свае цацкі». І ў шчырым позірку дзіцячых вачэй я ўбачыла, што мая метафара знайшла водгук, я змагла паказаць тую страту дзяцінства, якая была ў ваеннага пакалення.

Каб раскажаць пра вайну, адных слоў недастаткова. Часам нават маўчанне кажа больш за ўрачыстыя прамовы. Танцавальныя нумары канцэрта-рэквіема праз мову цела перадаюць унутраны стан тых, хто прайшоў праз жахі вайны. Галоўны балетмайстар праекта Таццяна Трафімава раскажала, як гэта — «танцаваць» вайну:

Не забываецца

Лірычныя матывы канцэрта, напоўненыя болей і цяжарам перажытых пакут, ажывілі ў памяці многіх глядачоў ваенную гісторыю ўласнай сям'і. Кожны трэці беларус стаў ахвярай жудасных падзей, кожная сям'я страціла кагосьці на полі бою, у сценах канцлагераў, у роднай хаце... Няма чалавека, які не мае гэтай трагічнай сувязі з вайной. Шэраг тэматычных выставачных праектаў, што сталі цікавым дадаткам да насычанай праграмы канцэрта, уваскрашаюць у памяці асабістыя гісторыі.

— Маю матулю ў першыя дні вайны вывезлі ў Германію. Ёй было 17 гадоў. Яна

згадвалі. Негалосна яна была пад забаронай. І толькі калі гэтая тэма пачала агучвацца, ён змог адкрыцца і зняць груз з сэрца. Людміла Працько выкладае ў Беларускай дзяржаўнай медыцынскай каледжы. «Заўсёды запрашаю сваіх вучняў на розныя імпрэзы, раскажваю пра тэатральныя пастаноўкі, выстаўкі і канцэрты, прысвечаныя вайне. Бо гэта важная памяць і перадаваць далей, каб моладзь працягвала захоўваць мір, які дастаўся нам так цяжка», — адзначыла жанчына.

Такога ж меркавання прытрымліваецца і Ганна Карэтнікава, якая прыйшла на канцэрт разам з сынам.

— На канцэрт-рэквіем мы трапілі выпадкова, але я вельмі ўсцешана, што тэма вайны не забываецца. Асабліва

Арцюкоўская, Ганна Сялук. Мерапрыемства арыентавана на шырокую аўдыторыю, музычнае слова знаходзіць водгук у сэрцах дзяцей і дарослых. Мастацкі кіраўнік творчай майстэрні эстраднага мастацтва «Хвілінка» Таццяна Панова раскажала, як трэба размаўляць з сучасным пакаленнем на тэму вайны, каб гэта былі не проста словы, а нагода для роздуму.

— Працуючы з дзецьмі ўжо 34 навучальныя сезоны, магу сказаць, што, правільна пабудаваўшы адносіны ў камунікацыі на такую важную тэму — вайны, якую ні мы, ні нашы дзеці не засталі, падыходзім да самага галоўнага — чалавечага выпрабавання душы. Сучаснае пакаленне жыве ў шчаслівай

— Пры падрыхтоўцы праекта я таксама ўпершыню ўбачыла хроніку, з якой нашы глядачы могуць пазнаёміцца на канцэрте-рэквіеме. Падчас усёй пастановачнай работы я ўспамінала гэтыя жудасныя кадры і разумела, што танцы не патрэбны. Патрэбны эмоцыі, пачуцці, каб кожны ўдзельнік разумеў, «пра што» ён танцуе. Самае асноўнае — гэта данесці рухам, танцам тую трагедыю, той сэнс, што нясе ў сябе нумар і ўвесь канцэрт. Важным для нашай каманды было прытрымлівацца мінімалізму, таму што тут не трэба перанасычаць харэаграфію сэнсам. Ён ужо жыве ў кожным жэсце і пасылае моцны імпульс, які глядач адчувае на інтуітыўным узроўні.

жыла ў Заходняй Беларусі ў Баранавічах, дзе і сустрэла вайну. Везлі іх на эшалонах. Мяне і дагэтуль дрыжыкі бяруць, калі ўспамінаю яе аповеды. Не было ні вады, ні ежы. Многія загінулі на шляху ў Германію. Мама змагла вярнуцца дамоў толькі пасля Перамогі, — успамінае Валянціна Бусел.

Людміла Лабаноўская і Людміла Працько прыйшлі на канцэрт разам. Карціны з фонду Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны ажывілі балючыя ўспаміны пра цяжкія выпрабаванні іх сям'яў.

— Мой тата быў партызанам. Яго бацькоў расстралялі, і ён у 14 гадоў разам са старэйшай сястрой далучыўся да партызанскага руху. Прайшоў блакату, раскажваў, як смажылі косткі жывёл і чарвякоў. Пасля вайны застаўся інвалідам — перастаў бачыць на адно вока, — падзялілася Людміла Лабаноўская.

Бацька Людмілы Працько трапіў у канцлагер, дзе прабыў да 1943 года. Падчас адыходу фашысцкіх войскаў палонных перавезлі ў Нарвегію, там ён і сустрэў Перамогу. Пра вайну ў сям'і ніколі не

гэта карысна для падлеткаў, каб яны памяталі і паважалі продкаў. А ў такой велічнай атмасферы, праз мастацтва і дакументальную хроніку ўвесь цяжар вайны, нават пасля 80 гадоў міру, адчуваецца вельмі востра.

Андрэй і Ганна Сіваковы шмат гадоў працуюць у сферы мастацтва. Ён — артыст Белдзяржфілармоніі, яна выкладае ў Мінскім дзяржаўным каледжы мастацтваў. Пара прыйшла падтрымаць малодшага сына, які выступае на канцэрте.

— Сёння як ніколі патрэбна гаварыць на гэтую тэму. Асабліва важна прыцягваць маладое пакаленне, бо цяпер яны шмат часу праводзяць у інтэрнэце і сацсетках, і ў гэтым патоку інфармацыі не могуць адрозніць праўду ад хлусні. Падобныя мерапрыемствы падштурхоўваюць падлеткаў да ўласных даследаванняў, да вывучэння гісторыі сваёй сям'і і сваёй краіны, што сёння жыццёва неабходна, паколькі па ўсім свеце мы бачым перапісванне гістарычнай праўды, а гэтага дапускаць нельга.

Лізавета КРУПЯНЬКОВА
Фота Лізаветы ГОЛАД і БелТА

Угледзецца, натхніцца, задумацца...

Тэматычныя выставачныя праекты, арганізаваныя ў Палацы Рэспублікі, стварылі адпаведны настрой напярэдадні канцэрта-рэквіема «Кожны трэці». Яны былі розныя па напўненні, але ўсе аб'ядноўвала тая памяць аб гераічным подзвігу, якую мы павінны захаваць і пранесці яшчэ праз многія дзесяцігоддзі.

Нябачная сіла Перамогі

Звычайна гасцей вітаюць з караваем, а тут — такія напоўненыя ваеннай гісторыяй «Хлеб ленинградскі», «Хлеб блакідны» і г. д. На выстаўцы «Хлеб — нябачная сіла Перамогі» было прадстаўлена пяць відаў прадукцыі. Вядома, у вайну выкарыстоўваліся інгрэдыенты, якія людзі тады маглі знайсці, а цяпер такое нават цяжка ўявіць у хлеб: лебяды, лузга, шатраваная мука, бульбяныя ачысткі і іншае...

«Хлеб “са смакам ваеннага часу” як сімвал нашай Вялікай Перамогі прадстаўляем так маштабна ўпершыню, — прызнаецца Ганна Каралевіч, намеснік генеральнага дырэктара па ідэалагічнай рабоце і кадрах КУП «Мінскхлебпрам». — Асноўная мэта экспазіцыі — паказаць, што хлеб іграў важную ролю ў здабыванні перамогі, бо хлебазаводы не спынялі сваю работу нават у той час. Пасля вызвалення Мінска хлебазавод «Аўтамат» пачаў набіраць абароты ўжо на трэці суткі, нягледзячы на тое што быў часткова разбураны і горад патрабаваў каласальных сіл для ўзнаўлення. У сваёй экспазіцыі мы імкнуліся паказаць розніцу паміж той беднай рэцэптурай, якая была ў ваенных гады, і тым багаццем відаў хлябоў, якое існуе сёння. Дзякуючы сіле духу і намаганням нашых продкаў цяпер мы можам есці смачны хлеб самай найлепшай якасці з вялікай разнастайнасцю рэцэптур».

Сведкі гавораць з кніжных старонак

Нацыянальная бібліятэка Беларусі падрыхтавала выстаўку «Генацыд: дакументы і выдавочцы сведчаць». Гэта не проста больш чым 50 дакументаў з фондаў галоўнай кніжніцы краіны, а даніна павагі ўсім, хто бязвінна загінуў у Вялікую Айчынную вайну. Тут прадстаўлены самыя свежыя навуковыя, навукова-папулярныя, масава-палітычныя выданні, сярод іх зборнікі архіўных дакументаў, якія пачалі публікавацца у тым ліку пасля ўзбуджэння крымінальнай справы Генеральнай пракуратурай Рэспублікі Беларусь.

«Акрамя архіўных дакументаў, прадстаўлены выданні з успамінамі выдавочцаў усяго таго, што адбывалася ў гады Вялікай Айчынай вайны. І гэта сапраўдная каштоўнасць, бо сведкі тых падзей застаюцца ў мінулым, але дзякуючы іх успамінам у кнігах, памяць жыве і цяпер. Сярод такіх выданняў — “Архівы. Нічога, акрамя праўды”, “Апошнія сведкі” і іншыя», — распавядае Святлана Кажамыя, загадчык сектара аддзела галерэйна-выставачнай дзейнасці Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

На выстаўцы «Генацыд: дакументы і выдавочцы сведчаць».

Важна звярнуць увагу на выданні Генеральнай пракуратуры — агульны інфармацыйны зборнік «Лагеры смерці» і выданне «Карныя аперацыі» ў дзвюх кнігах. Маштаб трагедыі адлюстроўваюць плакаты з камплекту «Генацыд беларускага народа» (выдавецтва «Беларусь»), паглядзеўшы якія, можна зразумець, як цяпер вядуцца раскопкі, знаходзяцца новыя месцы пахаванняў. Вылучаецца сярод іншых і кніга «Тэрміну даўнасці не маюць...» з серыі «Бібліятэка Саюзнай дзяржавы». Звяртае на сябе ўвагу і выданне «Гістарычная памяць».

Уладзімір Міхайлоўскі «Перамога», 1988 г.

Вялікая Перамога, здабытая адзінствам» — зборнік парламенцкай канферэнцыі, выдадзены ў 2024 годзе. Важна адзначыць і сумеснае беларуска-расійскае выданне «Краіна ў агні», прысвечанае ўсім этапам Вялікай Айчынай вайны.

«У нашай экспазіцыі таксама раскрываюцца сутнасць і змест розных формаў генацыду, — тлумачыць Святлана Кажамыя. — Гэта нацысцкія лагеры, спаленыя вёскі, карныя аперацыі, халакост, выкарыстанне прымусовай працы нашага насельніцтва».

З асабліва шчымымі пачуццямі гарталі старонкі выданняў, прысвечаных дзеям вайны. Кранае і частка экспазіцыі, якая стала так званым мосцікам да суседняй выстаўкі, прысвечанай хлебу. Супрацоўнікі бібліятэкі спецыяльна падабралі дакументы, што датычацца ўвядзення карткавай сістэмы на хлеб: якія нормы і санітарныя правілы для хлебапякарняў сістэмы патрэбааперацыі існавалі на той час. Сімвалічна, што побач з імі ляжыць той самы каштоўны паёк і размешчаны ўрывак са знакамітай «Ленинградской паэмы» Вольгі Бяргольц пра 125 грамаў хлеба, якія выдаваліся жыхарам блакіднага Ленінграда.

Пераасэнсаванне вайны ў мастацтве

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчынай вайны паказаў падзеі таго часу на тэрыторыі Беларусі праз больш чым 90 разнастайных экспанатаў (карціны, археалогія, ваенная амуніцыя, фотадакументальныя матэрыялы і г. д.). Многія знаходзяцца ў музейных фондах, таму наведвальнікам Палаца Рэспублікі выпала ўнікальная магчымасць пабачыць іх на свае вочы.

«Прадстаўленыя карціны напісаны мастакамі, якія ваявалі ці перажылі вайну ў дзяцінстве. Работа “Вечны агонь”, напісана Ісакам Давідовічам, які быў камандзірам стралковага ўзвода і ўдзельнічаў у вызваленні Польшчы, вельмі сугучная з канцэрта-рэквіемам, бо Вечны агонь — сімвал памяці аб усіх ахвярах гэтай страшэннай вайны, — праводзіць экскурсію Святлана Прыбыш, намеснік галоўнага захавальніка фондаў музея. — Анатоль Шыбнёў у ваенны час знаходзіўся ў Брэсце, дзе і перажыў акупацыю. Яго карціна “Вызваленне Мінска” — цэнтральная ў нашай экспазіцыі. Яшчэ адна яго работа — “Вярнуліся” — напісана ў іншай танальнасці, бо мы бачым людзей, якія выжылі ў акупацыі, але яны знаходзяцца ў разбураным горадзе. Усе прадстаўленыя на выстаўцы палотны распавядаюць праўду аб вайне. Важна звярнуць увагу і на работы народнага мастака СССР, Героя Беларусі Міхаіла Савіцкага. Яго “Агрэсія” паказвае сапраўдны твар фашызму. Мастак асабіста перажыў жахі лагера “Бухенвальд”, таму здолеў пераасэнсаванне свае ўспаміны і перадаць іх праз мастацтва. Завяршае экспазіцыю карціна-сімвал нашай Перамогі Уладзіміра Міхайлоўскага з аднайменнай назвай, на якой савецкія воіны паказаны ў час, калі яны даведліся пра капітуляцыю Германіі. На іх тварах — радасць і шчасце».

Сярод прадметаў ёсць тыя, што былі прывезены з Брэсцкай крэпасці ў 40—50-я гады мінулага стагоддзя:

рэшткі зброі, корпусы бомбаў, цэгла, і ўсё гэта распавядае пра мужнасць герояў, якія першымі прынялі ўдар ворага. Прадстаўлены і рэшткі сельскагаспадарчых прылад з Хатыні. Ёсць у экспазіцыі і матэрыялы, прысвечаныя барацьбе падпольшчыкаў і партызан. Сярод іх — пішучая машынка, на якой у вайну мінскія падпольшчыкі друкавалі свае баявыя лістоўкі.

Ліст як рэліквія

Шчыплівай аказалася фотавыстаўка «Лёсы, складзеныя ў трохвугольнікі». Сёння радкі, якія падчас вайны пісалі салдаты дадому, вельмі ўражваюць. «Лісты-трохвугольнікі захоўваліся дома дзесяцігоддзямі як рэліквіі, бо кожны з іх азначаў — чалавек жывы. Такія лісты чытаць вельмі няпроста, але яны сапраўды напўняюць вялікім пачуццём гонару за нашых продкаў. За кожным трохвугольнікам — свая гісторыя. Ёсць лісты вядомых людзей, такіх як Леў Даватар, Барыс Коўзан і іншыя. Іх вера ў нашу перамогу яшчэ задоўга да яе натхняе. Мы можам ацаніць іх моцны ўнутраны стрыванне праз 80 гадоў пасля перамогі і зноў згадаць герояў вайны», — дзеліцца ўражаннямі першы намеснік генеральнага дырэктара БелТА Васіль Матвееў.

Побач з лістамі франтавікоў прадстаўлены праект «ажыўлення» карцін з дапамогай дадатковай рэальнасці «За дзень наступны ўсёе зямлі» РВУ «Культура і мастацтва». Ён кантрастуе з іншымі, быццам паказвае, наколькі вялікі скачок зрабілі беларусы дзякуючы развіццю сучасных тэхналогій. Відэакантэнт да карцін з фонду Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны стварылі студэнты кафедры тэорыі і практыкі камунікатыўнага дызайну БДАМ.

Адшукаць сваіх гераічных продкаў

Выстаўка «Подзвігі і лёсы партызан у дакументах» ярка прагучала ў рамках «Марафону адзінства». Цяпер, напярэдадні 80-годдзя Перамогі, яна асабліва актуальная. Выстаўка заснавана на матэрыялах унікальнага інтэрнэт-праекта ВД «Беларусь сёння» і Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь. Дзякуючы інтэрактыўнаму стэнду ўсе ахвотныя мелі магчымасць адшукаць інфармацыю аб лёсах сваіх гераічных продкаў і землякоў, а яшчэ пабачыць унікальныя фатаграфіі, узнагародныя лісты і баявыя характарыстыкі многіх вядомых камбрыгаў, герояў, байцоў партызанскіх атрадаў.

«У Нацыянальным архіве Беларусі захоўваецца вялікая колькасць асабістых спраў партызан. Наша задача — алічбаваць іх і выкласці ў шырокі доступ, каб нашчадкі маглі знаёміцца з імі. І ўсе паслугі абсалютна бясплатныя, бо гэта вельмі важна для захавання памяці. Наша работа бесперапынная, пастаянна дабаўляюцца новыя звесткі і дакументы, — распавядае Віталь Гарматны, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі акадэміі навук, вядучы архівіст Нацыянальнага архіва. — Важна, што ў гэтай экспазіцыі прадстаўлены дакументы, якія сведчаць: у радах партызан змагаліся не толькі беларусы, але і прадстаўнікі вялікай колькасці нацыянальнасцей».

Ірына ПРЫМАК
Фота Лізаветы ГОЛАД

Унёсак у светлую памяць

Новая кніга — заўсёды эмоцыі. Розныя. Радасныя і кранальныя, нагрэсіўныя і трагічныя, супярэчлівыя і ўзвышаныя. Існуюць пэўныя крытэрыі для выбару новай кнігі, на якія непасрэдна ўплыў мае ўсё што заўгодна, уключаючы настрой, лад жыцця або ўзрост. На мой погляд, кніга Валянціны Драбышэўскай «Любіна сукенка», што выйшла ў Выдавецкім доме «Звязда» і прапануецца чытачам сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту, не пакіне абыякавымі ні школьнікаў, ні дарослых. І хоць ваенная тэма ў беларускай літаратуры ўжо даўно не новая, але, на шчасце, нашы творцы і сёння не стамляюцца думаць і гаварыць пра ваеннае ліхалецце. І выказвацца па-свойму, нетрывіяльна, чуліва. Сведчанне таму — і невялікае апавяданне Валянціны Драбышэўскай.

Мала што можа быць цікавейшым і больш чаканым у жыцці, чым твае хуткія 15 гадоў! Ты ўжо амаль дарослы чалавек. У галаве — мільёны планаў аб светлай будучыні, вызначэнне мэты, жыццёвых арыенціраў, у душы — смак першай нясмелай закаханасці... А наперадзе — усё жыццё!

Такі цудоўны ўзрост чакала Любачка, галоўная гераіня апавядання «Любіна сукенка». Дзяўчына — свавольніца ў дзяцінстве, выдатніца ў школе, раніма, сарамлівая, летуценная натура. Яна марыла скончыць апошні восьмы клас школы і пайсці вучыцца на медыстру, як і яе мама. Люба паважала бацькоў, любіла бабулю, была паслухмянай і працавітай дзяўчынкай. У 21-ы дзень чэрвеня 1941 года збылася доўгачаканая мара Любы: нарэшце яна надзене шыкоўную белую сукенку з серабрыстым люрэксам, што перашыла і падагнала пад фігуру дзяўчынкі з мамінай шлюбнай сукенкі яе бабуля Агата, таленавітая вясковая краўчыца.

«Бабулечка! Дзякуй табе, родная! Самы модны фасон! А як зіхаціць люрэк! Ні ў кога такой сукенкі няма!» — радасна кружылася ў абноўцы дзяўчо.

Любавалася, глядзячы на прыгажуню-ўнучку Агата, цешылася такім працягам роду. І здавалася, няма ў гэты момант шчаслівейшых людзей на зямлі!

Толькі не ведалі яны, нават і ўявіць сабе не маглі, што чакае іх у надыходзячае летняе ранне 22 чэрвеня...

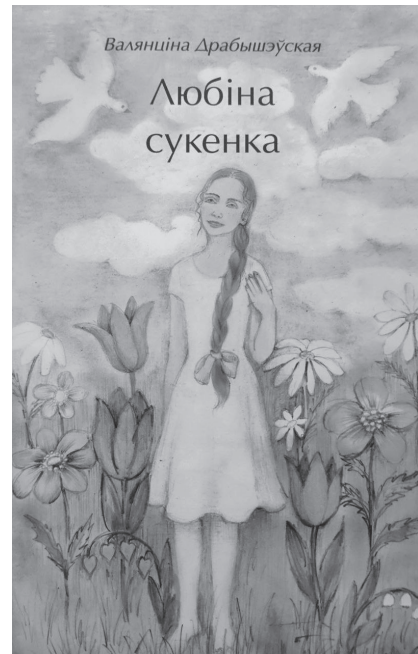
Перад намі паўстае трагічная карціна: Люба — добрая, узнёслая, бязвінная дзяўчынка — на золку разам з бабуляй Агатай і вяскоўцамі бегла праз поле да лесу, ратавалася ад пажарышча вайны.

Уцякаючы ад выбухаў, ад чорнай зграі варожых самалётаў, яна прыціскала да грудзей сваю белую сукенку. Крык старой бабы Ганны спыніў дзяўчынку. Яна не пакінула ў бядзе суседку, якая, бегучы, падварнула нагу і не магла ісці. Люба «павольна з цяжкасцю цягнула на сабе старэнкю, зусім забыўшыся пра дарагое ўбранне, якое выпала з рук. Пакінутая сукенка адзінока бялела сярод чорнага попелу і дыму».

Гераіні апавядання В. Драбышэўскай не стала ў першы ж дзень вайны. А бабуля Агата выжыла! І ў тую жыхлівую раніцу быццам сама Маці Божая спусцілася

на акрываўленае поле і падала жанчыне любімы ўбор Любы, загадаўшы яго берагчы. Белая сукенка стала для бабулі сімвалам вечнай і светлай памяці аб любімай унучцы. І старая жанчына трыццаць гадоў запар 9 Мая, у Дзень Перамогі, нават зусім знямогла, выходзіла на парад з белай сукенкай Любы, быццам з абярэгам для ўсіх беларусаў і для нашай гаротнай зямлі. Выносіла сукенку ў памяць аб унучцы, аб дзвюх дочках, зяцю, якія таксама загінулі ў першы ж дзень вайны ў Брэсце; у памяць аб усіх тых, хто сваім жыццём наблізіў доўгачаканую Перамогу.

Апавяданне «Любіна сукенка» напісана на аснове рэальных падзей. І героі таксама не выдуманых: мілая дзяўчынка Люба, яе бацькі, бабуля Агата і яе аднавяскоўцы, піянеры 70-х і камсамолец Андрэй Пятроў, што прыняў як абярэг, як сімвал чысціні і надзеі белую сукенку з рук бабулі і паабяцаў яе захаваць. Андрэй стрымаў сваё слова. Не аддаў у музей, не выкінуў гэты дарунак старога чалавека, таму Любіна сукенка і сёння, праз 80 гадоў пасля Перамогі, выйшла на святочны парад! Яе надзела

ўнучка Андрэя Пятрова. І гэта вельмі сімвалічна, вельмі правільна!

Кніжка аздоблена чорна-белымі малюнкамі Галіны Жорж, што дапамагае чытачу паглыбіцца ў той час, уявіць герояў.

Твор В. Драбышэўскай закранае шмат выхаваўчых момантаў, ён вельмі тонка падводзіць маладое пакаленне да таго, што патрэбна шанаваць памяць аб продках, не забываць аб трагічных гадах Вялікай Айчыннай вайны, аб героях, якія змагаліся за спакой і мір на нашай святой зямлі.

Як жа гэта страшна і несправядліва, калі ў вайну гінуць юныя, прыгожыя, нявінныя!

Беларусь — міралюбівая і гасцінная краіна, народ якой не жадае, каб на гэтай зямлі грэмелі выбухі, лілася кроў. Таму і беражом мы памяць! Вучым моладзь шанаваць мінулае, не забываць пра тых крывава пацярпелых, каб яны ніколі больш не паўтарыліся. І невялікая кніжачка пісьменніцы В. Драбышэўскай — важкі ўнёсак, моцнае звязно ў непарыўным ланцужку нашай светлай і непарушнай памяці!

Таццяна ЦВІРКО

Меркаванне педагога

Што для мяне, чытача кнігі «Любіна сукенка», стала самым каштоўным і важным? Пошук! Пошук адказаў на важныя пытанні: якія наступствы вайны для асобных людзей і грамадства ў цэлым; чаму героі прыходзяць менавіта да такога маральнага выбару; якая цана перамогі і ахвяр, прынесеныя дзеля яе; як захаваць памяць пра вайну і гістарычную праўду; наколькі важна развіваць спачуванне і адказнасць у маладога пакалення і выхоўваць у яго высокія маральныя якасці?

Глыбіня і шчырасць — вось унікальныя ўласцівасці кнігі таленавітай пісьменніцы Валянціны Драбышэўскай. Яркая ўяўленне і глыбокае разуменне чалавечай прыроды дазволілі аўтару напісаць твор, які закранае сэрцы чытачоў розных узростаў і прымушае іх задумацца пра вайну, дружбу, любоў да Радзімы і чалавецтва. З павагай, асцярожна і беражліва аўтар вядзе чытача да разважання аб захаванні сувязі пакаленняў, веры ў найлепшае нават у самых цяжкіх часы.

Кніга лёгка чытаецца, але пры гэтым змяшчае мноства схаваныхсэнсаў і падтэкстаў, спалучае ў сабе прастату і глыбіню думкі. Чытач верыць аўтару, які імкнецца зрабіць свет лепшым і мацнейшым. Генетычная памяць, што перадаецца з пакалення ў пакаленне, адыгрывае важную ролю ў захаванні памяці аб загінулых на вайне, праяўленні пачуцця падзякі, патрыятызму і гонару за подзвігі герояў.

Гюльнара ЮСЦІНСКАЯ,
кандыдат педагогічных навук, дацэнт, загадчык кафедры педагогікі і псіхалогіі пачатковай адукацыі БДПУ

Што даражэйшае за золата?

У выдавецтве «Беларусь» пабачыла свет новае выданне. Падзея, відаць, не самая галоўная для краіны і нават для Брэсцкага рэгіёна, адкуль родам аўтар. Але кніга, першая частка апавесці, напісаная ў жанры фэнтэзі, вельмі яркая і незвычайная. Яна — падзея і для аўтара, які пачынае свой творчы шлях, і ўвогуле для сучаснай дзіцячай літаратуры Беларусі. У чым жа адметнасць кнігі Наталіі Андрасюк «Незвычайныя прыгоды Гавара і Кундоса. Блакітны крышталё»?

Напісаная па ўсіх законах прыгодніцкай літаратуры, аповесць расказвае пра двух хлопчыкаў — Гавара і Кундоса, якія часта спрачаюцца і нават часам сварацца, але па вялікім рахунку ўсё ж такі шануюць свае адносіны, сваю дружбу. Падзеі адбываюцца ў чароўнай краіне Сідус. Веліканы, эльфы і чарадзеі жывуць побач са звычайнымі людзьмі. У падарожжа хлопчыкі выпраўляюцца з-за банальнай, на першы погляд, прычыны: у хаце Кундоса працякае дах, гаспадару патрэбныя грошы для яго рамонт. Якім можа быць выйсце? Кундос вырашае адправіцца ў падарожжа і выйграць бітву з веліканами... Хлопец гаворыць свайму сябру Гавару: «Пакуль ты тут ляжыш і грэеш бакі, я вырашыў крыху падзарабіць. Справа няхітрая, а плацяць добра. Іду змагацца з веліканами! Мне патрэбныя залатыя манеты.

Хутка зіма, а ў маёй хаце цячэ дах. Так што, давай меч, а калі шкада, то так і скажы».

Усё адбываецца па законах жыцця: хлапчукі спрачаюцца, злыюцца, у кожнага свая ісціна. Але ў выніку выпраўляюцца ў паход разам. Аўтар пераканаўча выбудовае сэнсы ў паводзінах галоўных герояў, паказвае іх рэльефна, вобразна. Раскрывае характары і праз учынкi, і праз асобныя фразы, дыялогі... Вось як складаецца размова персанажаў: «...У сэрцы выказаўшы сябру ўсё, што пра яго думае, Гавар супакоіўся. З сумным выглядам ён агледзеў родныя мясціны, быццам спрабаваў

максімальна ўвабраць у сябе ўсю іх прыгажосць і велічнасць.

— Добра, прабач. Ну навошта гэтая бітва? Веліканы ніколі нам не пагражалі, а зараз і ўвогуле больш не жывуць у Сідусе.

— Гэта так, — пагадзіўся Кундос. — Але сёння на базары я пачуў размову двух гандляроў, якія сцвярджалі, што за кожную бітву з веліканами даюць мех золата. А мне б ён вельмі спатрэбіўся, — у запале дадаў ён. — І якая мне розніца, што такога адбылося з імі і чаму патрэбна змагацца.

— Вельмі цябе разумею. Калі плацяць золатам, то навошта ўнікаць у падрабязнасці, — іранічна сказаў Гавар, але адразу ўзяў сябе ў рукі і міралюбна запытаўся: — А дзе ты збіраешся шукаць веліканаў, каб з імі пазмагацца? І хто абяцае ўзнагароду?...»

Выбудоваваючы інтрыгу апаведу, Наталія Андрасюк паступова ўкладвае ў паводзіны герояў, у агульную мастацкую канструкцыю твора маральныя, духоўныя пытанні. І памочнікам, сур'ёзнай мастацкай асновай для пісьменніка выступае крытычнае асэнсаванне такога жанру літаратуры, як фэнтэзі. Разнавіднасць фантастыкі, спалучанай з адлюстраваннем уяўлення, фантазіі, ілюзорным адбіткам гульні, капрызу; здольнасць ствараць ва ўяўленні вобразы рэальных рэчаў — усё гэта праглядаецца ў апавесці. Але ёсць у творы і іншае, што паказвае, сцвярджае: Наталія Андрасюк

ідзе сваім уласным, арыгінальным творчым шляхам, не аказваецца заложнікам «Уладара пярэсцёнкаў» Джона Рональда Руэла Толкіна ці «Хронік Нарніі» Клайва Стэйплза Льюіса. Пісьменніца паступова фарміруе духоўныя, маральныя перакананні сваіх галоўных герояў. І ўжо сарказм, іронія Гавара, павярхоўнасць мыслення Кундоса адыходзяць убок. Іх месца займаюць перажыванні, спачуванне, добрыя адносіны адзін да аднаго, ідзе працэс фарміравання сапраўдных жыццёвых каштоўнасцей. І ў гэтым рэйтынг золата, залатыя манеты, як высвятляецца, не самае галоўнае...

Кніга «Незвычайныя прыгоды...» пачынаецца з такога кароткага эпіграфу: «Ніколі не прыніжайце сілу добрай гісторыі...» Як з гэтым не пагадзіцца?! Таму і хочацца параіць прачытаць аповесць дарослым — бацькам, педагогам, бібліятэкарам — усім тым, з чым удзелам фарміруецца прастора чытацкіх зацікаўленняў хлопчыкаў і дзяўчынак.

А Наталіі Андрасюк хочацца пажадаць паспяховай працы над працягам «Незвычайных прыгод Гавара і Кундоса...»! І яшчэ некалькі слоў... У кнігі выдатны мастак — Яна Дамброўская. Яе графічныя рашэнні па прачытанні тэксту, фарміраванні вобразаў галоўных герояў, іншых персанажаў апаведу ўражваюць, ствараюць добры эмацыянальны фон.

Раман СЭРВАЧ

Сляза, якая ў радасць

Многія паэты вяртаюцца ў гад- ды, дзе прайшло іх мален- ства. Рагнед Малахоўскі — не выключэнне. Хоць і нарадзіўся ён у пасёлку Сямчан Магаданскай вобласці (Расійская Федэрацыя), з трох гадоў жыў у Беларусі, у нарачанскім краі. Скончыў Нарацкую сярэднюю школу № 2. Галоўнае возера нашай краіны, вядома, не магло яго не вабіць. А па- колькі любіў паэзію, сам узяўся пісаць творы, адзін з вершаў так і назваў — «Нарач». Не толькі пра хараство яе пісаў, а і пра тое, што ў гэтым узросце хвалюе. Калі ж табе толькі васямна- цаць, то, як у вядомай песні, павінны быць «в каждой строчке только точ- ки». У яго ж усё было інакш:

У казачны той вечар я адзін
Шукаў сваё каханне між вятроў.
Аб гэтым будзіць вечны напамін
Шаптанне прыбярэжных чаратоў.

Верш «Нарач» увайшоў у яго першую кнігу «Беражніца» (2005). Адкуль такая назва з'явілася? На беразе лірычны герой напаткаў гэтую багіню азёраў. Выйшла з вады, «ківае галавой: “Хадзем са мною”». Як было не радавацца такой магчымасці: «Істужкай зіхатнула зорка ўранні, // Упала на высокі бераг твой. // Заплюшчыў вочы, загадаў жаданне — // Ніколі б не расстацца мне з табой!»

Потым былі наступныя кнігі: «Жыві!» (2014), «У дзённай мітусні» (2012), «Выгнаннік дзыхаўцовага раю» (2016). Лірычны герой ужо радаваўся не толькі дзеве-беражніцы. Стракаўся і з дзяўчатамі, прайшоўшы ў каханні, як многія, праз яго радасці і нягоды. Да асобных момантаў і звяртаўся ў творах, некаторыя з іх маюць і прысвячэнні. Вобраз жа беражніцы стаў для яго дарагім, таму так назваў не толькі сваю першую кнігу. Вершам «Нарач», у якім згадваецца яна, адкрыў і свайго роду выбранае «Шлях слязы», укладзенае Віктарам Шніпам і выпушчанае Выдавецкім домам «Звязда». Апроч твораў з вышэйназваных кніг, у яго ўвайшлі і «Вершы розных гадоў»,

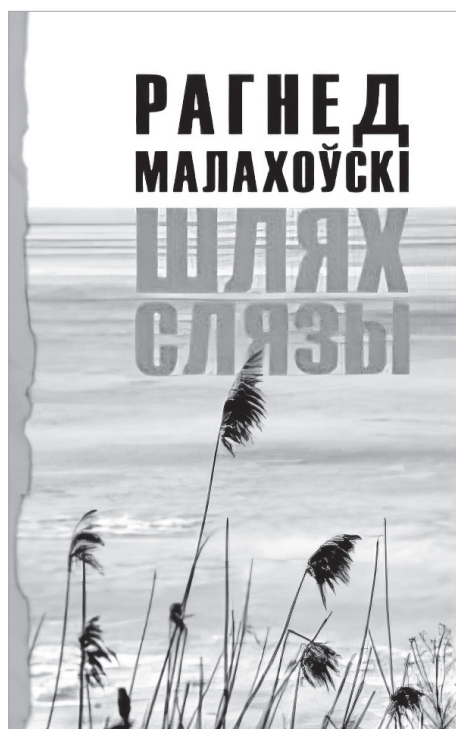
У книзе «Жыві!» ёсць і верш «Беражніца». Да яго Рагнед Малахоўскі звяртаецца ў розных іпастасях. Не толькі называе «багіняй азёраў», а «хімерай паэта», «дзяўчынай зямной», «вадзіцай святой»... Упэўнены: «беражніца, вадзіца святая, // Жыццядайная моц твая. // Калі хваля бяжыць залатая, // Ачышчаюся я». Ачышчэнне адбываецца і «шляхам слэзы». Гэты верш аўтар таму і ўзяў назвай свайго выбранага, бо ён у пэўнай ступені адпавядае таму, што цікавіць яго не толькі як паэта, але і як нашага сучасніка, які ў хуткасці будняў шукае сваё месца, высвятляе, хто ён на гэтай зямлі.

Калі ж мець на ўвазе сказанае ў чатырохградкоўі «Лекі для душы» — гэта найперш для самога сябе. Але і для іншых, хто бярэцца за такое няпростое ў наш час рамяство, як паэзія, калі кожнага, хто спрабуе такім чынам праявіць свой талент, падсцерагаюць прынамсі дзве перашкоды. Прытым абедзве аднолькава значныя. Напісана так шмат, што вельмі цяжка сказаць нешта такое, каб яно ўспрымалася новым. Другая перашкода практычная. Цікаваць да паэзіі, на жаль, зменшылася. Толькі далёка не ўсе, хто бярэцца за паэтычнае пярэ, усведамляюць гэта. Таму і з’яўляюцца «правільныя» вершы, у якіх паўтараюцца прапісныя ісіціны незалежна ад таго, якая тэма закранаецца.

Рангед Малахоўскі пасляхова пера-
адолеў гэты бар'ер, прайсці праз які
па-сапраўднаму можа толькі той, хто,
ведаючы сабе цану, на дробязі свой
талант не разменьвае. Разумею, што
сказаць штосьці новае — няпроста.

Пры гэтым не выратуе і рыфмаванне, хай сабе з пошукам арыгінальных рыфмаў. Верлібр таксама нічога значнага не дасць, калі не будзе закладзены той важны сэнс, які прымусіць чытача захапіцца сказаным, а вобразнасць, хай сабе і нечаканая, прагучыць натуральна, бо ўсё загадай асэнсавана. Не ведаю, як прыйшоў ён да такой высновы. Адкладваючы ўбок чарнавікі, якая з'яўляліся свайго роду загатоўкамі для будучых твораў, ці ўнутрана перажывушы, асэнсавушы ўсё гэта. Яму лепш ведаць. Чытачу важны гэты ўрок у той ступені, у якой ён прагучаў у чатырохрадкоўі «Лекі для душы»:

Паэзія! Няма найлепшых лекаў
Для стомленай душы
бяздушным векам.
Яна з мяне смяялася, але
Вучыла творцам быць і чалавекам.

Гэтая вучоба, як відаць з кнігі «Шлях слязы», шмат дала яму. Безумоўна, маючы на ўвазе найлепшыя творы, а іх пераважная большасць. Яны, як тое зерне, толькі паэтычнае. Аднак, як і ў любым зерні, калі добра прыглядзецца, можна заўважыць не толькі адборныя зярняты, але і жыццё. Гэтым часцей грашаць раннія вершы. На першы погляд і не вельмі адчувальна, але пры ўважлівым чытанні гэта кідаецца ў вочы. Хоць бы такі прыклад...

У вершы «Нарач» цікавы вобраз «акраец дня заранкаю гарыць». Такое параўнанне магчыма пры здзіўляльнай назіральнасці. На яе здатны толькі сапраўдны паэт. Але гэта не значыць, што ўдалай вобразнай знаходкай трэба злоўжываць. Рагнэд Малахоўскі, на жаль, спакусіўся. «Акраец» зноў з'явіўся ў вершы «Распятая каханне». Праўда, з наступленнем ночы: «а ночы акраец пад чарамі зор палымнее».

Аднак гаворка пра тых набыткі, якія сведчаць аб высокім майстэрстве Малахоўскага-паэта. Пэўныя пралікі ў яго можна знайсці толькі пры надта прыдзірлівым пошуку. Дасягненні ж заўважаюцца адразу. Побач з «Распятые каханнем» стаіць верш «Расстанне», у якім, як відаць з назвы, лірычны герой расстаецца з той, якую пакахаў. У гэтым творы ўражае навізнай вобраз, які спалучае ў сабе два паняцці, па сваім змесце супрацьлеглыя. Але ўдадзены момант яны вельмі да месца, бо за імі і выяўляецца стан таго, хто перажывае няспраўджанае каханне, ад чаго застаўся боль у сэрцы і душы:

Сняжыначка кахання ледзянога
Слязінкаю прабегла па шчацэ.
А я стаю, тужлівы, ля парога,
Сціскаючы пярсцёнак у руцэ.

Холад адчужанасці ўзмацняецца дзякуючы ўдала падабраным эпітэтам. На першы погляд — яны шмат у чым звычайныя. Аднак гэта калі кожны браць паасобку. Пастаўленыя ж ледзь не адзін за адным, яны ўзмацняюць сэнс сказанага. З’яўляецца яшчэ большая эмацыянальная афарбоўка. У творы паўстае ўжо не проста «сцяжыначка кахання», а «лёгкае сцяжыніккі», якія ператвараюцца ў «жыцця старонкі».

Знаёмчыся са «Шляхам слязы», неабавязкова чытаць старонку за старонкай. Лепш рабіць гэта, зазіраючы ў змест кнігі, запыняючы позірк на тых назвах, якія нечым прывабліваюць. Сярод іх і «Леопардавыя клёны». Дарэчы, на гэтым вершы я затрымаў увагу наўгад. Разгарнуў кніжку і... На папярэдняй старонцы ўбачыў верш «Слон і айфон». Прачытаўшы яго пазней, пераканаўся, што Рагнеду Малахоўскаму ўдаюцца і творы для дзяцей. Магчыма, трэба і далей працягваць пісаць у гэтым кірунку. Аднак у «дарослай» кніжцы падобны верш — чужароднае цела, а вось «Леопардавыя клёны» пачаў чытаць адразу.

Хапае высокіх слоў у ацэнцы створанага сучаснымі паэтамі. Толькі чамусьці пра «Леопардавыя клёны», здаецца, ніхто не пісаў. Дарэмна, бо гэты верш можна аднесці да ўзораў лірыкі Рагнеда Малахоўскага аб каханні. Быў ён напісаны ў 30-гадовым узросце. Прываблівае ўсё. Аднак найбольш — нечаканае параўнанне лістоты клёнаў са зверам, які на Беларусі не сустракаецца. Настолькі нечаканае, што «леопардавымі» дрэвамі хочацца не толькі любавання, а і сфатаграфавання іх. Між іншым Рагнед Малахоўскі — і фотамастак, у афармленні вокладкі кнігі «Шлях слэзы» выкарыстаны адзін з яго здымкаў. Нечакана і тое, што ў сюжэтную канву твора ўводзіцца вобраз:

Заслаўе. Помніш адпачынак
дзіўны наш?
Там будавала восень са смугі калоны.
Ішлі праз ціхі парк і бачылі міраж —
Насустрач беглі леапардавыя клёны.

І мы збянтэжаныя крок ступілі ўбок
І фотаздымак не зрабіць не мелі права.
А клёны лісце з долу скручвалі ў клубок

Пад пільным позіркам самога
Ізяслава.

І трэцяя нечаканасць — лірычны герой апавядае аб сваіх пачуццях да жанчыны, якой прысвяціў твор. Нібыта не шматслоўна сказана, але так шчыра, што бачна ўся праўдзівасць пачуццяў, якія ўзмацняе прысутнасць такіх звычайных у гэтую асеннюю пару клёнаў.

Пасля гэтага так і хочацца вярнуцца да ранейшых вершаў паэта пра каханне, а іх у Рагнеда Малахоўскага шмат. Часцей прысвечаных «Н. Н». Адзін з іх — «Выпрабаванне часам» — пры-
ваблівае тым, што лірычным герой са-
праўды праходзіць своеасаблівае вы-
прабаванне на любоў, каханне.

Аднак выпрабаванне часам — не толькі тое, што звязана з жыццём асабістым, у якім аўтар бачыцца адным з яркіх прадстаўнікоў сённяшняга пакалення саракагадовых, а і падагульненне сваіх творчых набыткаў. Калі назваць толькі самыя значныя, пра якія можна сказаць, што іх з напісаным іншымі паэтамі не зблытаеш, атрымаецца шмат. Гэта, апроч названых, «З забыцця», «Знясілены дождж», вялікія падборкі «Імпрэсій» і «Валуню», «Адзінота», «Шустрыя вожыкі», «Шалік для горада»... Відавочна, што Рагнэд Малахоўскі як паэт адбыўся. Як кажучы ў такім выпадку, пачакаем новых твораў. Каб у іх, вобразна кажучы, сляза таксама была ў радасць.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Чытацкі дзённік

Навума
Гальпяровіча

3 пакалення «ўзлётаўцаў»

На вершы Рыгора Семашкевіча
 «узлётаўскім» зборніку ў далёкія шасці-
 дзясяты гады, калі купіў невялікую
 кніжку з творамі студэнтаў філфака БДУ,
 якія ўваходзілі ў славуае аб'яднанне
 «Узлёт», кіраваў ім выкладчык паэт Алег
 Лойка. Я і цяпер часам бяру ў рукі гэ-
 тую кніжку, углядаюся ў маладыя твары
 тых, хто потым трывала ўвайшоў у нашу
 літаратуру: Мікола Маляўка, Мар'ян
 Дукса, Хведар Чэрня, Казімір Камейша,
 Генадзь Дзмітрыеў, Міхась Губерната-
 раў... Па-рознаму склаўся іх творчы лёс,
 але, трэба прызнаць, што тагачасная
 маладая рунь потым закаласілася шчод-
 рым калосsem, падарыўшы нам нямала
 цікавых вершаў, якія ўвайшлі ў наступ-
 ныя паэтычныя зборнікі.

Што датычыцца Рыгора Семашкевіча, то, я памятаю, ад яго юнацкіх вершаў павеяла тады першароднай чысцінёй і шчырасцю, светлым настроем:

Спокойныя, далёкія дубы.
Крыніца разам з птушкамі шчабеча.
Асенні кліч лясінае трубы
Заве углыб на векавое веча.
У гулкі край, дзе бог адзін — ляснік,
Я ўцяку, нібыта ў партызаны,
І будзе раніца. І першы крык.
І росныя туманныя паляны.

Тут яшчэ, папраўдзе, не абышлося без невялікіх традыцыйных штампаў: «векавое веча», «росныя паляны», але быў настрой, была паэзія. Як і ў наступных, пазнейшых вершах:

Спяць дарогі, вербы ля ракі.
Я не сплю. І ціхі сум, і змора.
Хай бы ў сад залезлі хлапчуки,
Абтраслі і яблыкі, і зоры.

Пасля першых публікацый у Семашкевіча выходзілі зборнікі «Леснічоўка», «Субота», сатырычная апавесць «Бацька ў калаўроце», якая выклікала шмат самых розных водгукаў і гарачых спрэчак. Аказалася, што Рыгор Міхайлавіч да таго ж і цікавы даследчык, эсэіст. Потым — трагічная смерць і пэўнае забыццё, бо творы не перавыдаваліся, і толькі ў 2017 годзе з’явілася выбранае, рупліва сабранае ўдавой пісьменніка.

Я ж па звичцы, што маю з маладосці, раз-пораз перабіраў свае кніжныя паліцы і з лёгкай настальгіяй вяртаўся да сціплых па знешнім выглядзе кніг.

Шчыра кажучы, я крыху сумаваў па тым, што за цікавай даследчыцкай дзейнасцю, мастацкай прозай і эсэ паэт нібы адыходзіў ад той свежай і шчырай наіўнасці, якой былі напоўнены яго раннія вершы. Відаць, проза жыцця перамагала гэтыя шчымлівыя пачуцці. Хто ведае, можа, Семашкевіч і вярнуўся б да паэзіі, як гэта адбылося, скажам, ужо ў сталым узросце ў Міхася Стральцова, але... Цяпер пра гэта можна толькі разважаць.

Ды ўсё ж у літаратуры ён застаўся.
Як і тыя яго равеснікі з даўняга калек-
тыўнага зборніка.

Зінаіда ДУДЗЮК

Лёс наперад ведаць немагчыма,
Што ні думай, як ні варажы.
Ты адзін — каханы мной мужчына
На жыццёвым гэтым віражы.

Мне нязвыкла, але ўсё ж шчасліва
Перажыць пачуццёў вадаспад,
У такой непраказальнай плыні
Не вярнуць былы спакой назад.

Я живу натхнёна і адчайна,
Не хаваю радасці ў вачах.

Кожны дзень, як свята, незвычайны
Паспяшаю зноў і зноў пачаць.

Сапраўды, мне ўжо не спіцца нават,
Мо пра гэта лепей прамаўчаць,
Што каханне замінае справам,
І самотна трохі па начах...

Прапала мора Герадота,
Няма ні снегу, ні дажджоў.
І з паўзабытага балота
Дух рэчкі ў неба адышоў.

Пасмяглы лес напіцца просіць,
Засохлі елкі без пары.
Не цешыць дрэвы неба просінь,
Дзе сонца жорсткае гарыць.

Ані хмурынкі, ні патолі!
Дчасна скінуў сад плады.
Хто край раптоўна абяздолюў,
За мора звёў нашто дажджы?

Душа няўзнак ад смогу вяне,
Працяў да стомы люты сквар.
Бяда вакол, куды ні глянеш,
Як прысак пад нагой жарства.

Знікае мора Герадота,
Каб людзі зразумець маглі,
Што іх злачынныя турботы —
Мяняць адвечны твар зямлі.

Прапала мора Герадота,
Няма ні снегу, ні дажджоў.
І з паўзабытага балота
Дух рэчкі ў неба адышоў.

Не называй мяне сваёй,
Я сто гадоў табе чужая,
Вагоны думак выгружаю
Між прымірэнняў і баёў.

Праз паралельныя шляхі
Нам не з’яднацца, разумею.
Сябе я шкадаваць не ўмею
І дакараю за грахі.

А спачування не прашу,
Калі ці плачу, ці сваволью.
Не называй мяне сваёю
Пад гэты прывакзальны шум,

Дзе тлум чужы і мітусня,
Зубіцца лёгка, заблудзіцца.
І не чакай святога дня,
Каб шчасным дзеяннем адбыцца.

Не называй сваёй мяне,
Не для цябе живу і мару.
І не ўспрымай жыццё, бы кару,
І згадкі не тапі ў віне.

Належу я сабе самай.
Мне маці родная — свабода.
Я на інакшы лёс не згодна,
Таму што ты зусім не мой.

Няўзнак прыйшла мая зіма.
Я збыталася яе з вясною
І ўжо здзіўляюся сама,
Што ж гэта дзеецца са мною?

Зацьменне поўні ці яшчэ
Таму якая ёсць прычына?
Мой час насуперак цячэ,
Што, відавочна, немагчыма.

Працэс такі спыняць дарма,
Калі няўхільна маладзею.
Вакол мяне зімы няма —
Такая дзіўная падзея!

Снег лёдзь зляціць і растае,
Не студзень, а, бадай, прадвесне!
Пачуццёў радасных стае
Для самай нечаканай песні.

Дык хопіць, зрэшты, зімаваць!
Удосталь шчырасці і волі!
Пайду світанкам сустракаць
Вясну, якая йдзе праз поле.

Іван КАРЭНДА

Калі чытаю весткі хронік
пра наш гарачы, тлумны час,
сіцкае скруха болей скроні,
і з сумах думаю не раз:
хіба ж калісьці не з трывогай
і продкі нашыя жылі? —
яны не менш прасілі ў Бога
спакою, міру на зямлі.
Планету нашу д’яблы дзеляць —
так з году ў год, так з веку ў век.
Нясе крыж страху і надзеі
звычайны, мірны чалавек.
Наш час не горшы і не лепшы,
як і раней, ён б’е пад дых,
ён забівае і калечыць
людзей нявінных і слабых.

І ўсё ж не гасне ў сэрцы вера,
што прыйдзе той жаданы час,
калі Гасподзь у тлуме шэрым
у рэшце рэшт пачуе нас.

Здавалася, жар-птушка — у руках,
Прыручана і вечна будзе з намі,
Ды неўпрыкмет узнёсся ў неба птах,
Знік разам з летуценнямі і снамі.

Здавалася, навошта райскі сад? —
І на зямлі мы знойдзем сваё шчасце,
Ды зацягнулі хмары далягляд
І грывнуў гром над лёсам і над часам.

Мы верылі, сумневу не было:
Наш кожны крок наперад — пераможны,
Ды толькі нас жыццё ў тупік вяло,
Бо мы ішлі дарогаю бязбожнай.

Бог беражэ, штодня ратуе нас.
Ён бачыць: ходзім мы па полі мінным...
І нам дае на роздум пэўны час
Перад судом за ўсе грахі, правіны.

На вачах свет мяняецца —
Не мяняемся мы.
Незалежна ад нацыі,
Ад вясны ці зімы.

Грымне гром — перахрысцімся.
Пакуль ціха — грашым.
І гадамі не чысімся,
Носім бруд у душы.

Засвярбела — пачэшамся,
Хіба ж гэта бяда?
Над памылкамі цешымся —
Звянуць, як лебяды.

Чырванеем ад сораму? —
Не пра нас і наш век,
Скінуў лапці з аборамаі
З ног даўно чалавек.

Значыць, шмат нам дазволена,
Як вясновай траве.
А душа не аголена —
Яна ў цэле жыве.

А душа не змянілася
Ні на ёту, ні-ні.
Цела, цешыся і мілуйся —
Сыты шанц не міні.

Што ў душы такой вырасце?
Мы сябе, малайцоў,
Не лупцуем ні шчырасцю,
Ні вярбовым дубцом.

Не жыццём мы ўсе стомлены,
Не сяўбой, не жнівом —
Дух наш дзікасцю зломлены,
Так жылі і жывём.

Пэўна, так і звякуем мы
З поўным мехам правін.
Бачыць Бог, што бракуе ўсім
Спавядальных хвілін.

Апраўданне: «Мы вольныя...
Суд жа будзе пасля...»
Так істотай жывёльнаю
Можна стаць спакваля.

Вальналюбства аматары,
Падпявалы хлусні...
Адчуваю, што ў аўтара
Паляццёў камяні.

О, колькі ў душах чалавечых плесні! —
Нібыта на дрывотнях паміж дроў
Пасля зімы завейнай напрудвесні,
Як снег вадою талай збег з двароў.

О, колькі ў людзях нарасло каросты
Нахабства, хамства, зайздрасці,
хлусні! —
Яе, на жаль, не менее з узростам,
А больш і больш у кожным новым дні.

О, колькі ў словах чалавечых дзёгцю! —
Абмазаць, зганьбіць з галавы да пят,
Хто пад руку трапляе, хоць кагосьці —
Паўсюль палюе ўсемагутны мат.

О, колькі ўсюды варажнечы, злосці! —
Да бойкі, мардабою — толькі крок.
Як слова праўды раптам скажа
хтосьці —
Наводмаш б’юць і зблізку, і здалёк.

Не веру я, што гэта — назаўсёды,
Што будзем гразь мясіць у брудзе луж,
Няздольныя знайсці шляхі да згоды,
Да ачышчэння нашых хворых душ.

Калі Бог даў нам званне чалавека,
Любоў пароўну падзяліў на ўсіх —
Душа не мае права быць калекай
Нідзе, ніколі, нават ні на міг!

Тою мовай, што продкі далі

Гэтых крылаў ніхто не зламае,
Яны вытрымаць змогуць усё.
Я з вялікай падзякай прымаю
Ўсё, што дадзена Музай маёй.

Гэтых крылаў ніхто не падпаліць...
Яны выжывуць нат у агні.
Буду вечна зямлю сваю славіць
Тою мовай, што продкі далі.

Тою мовай, якую з дзяцінства
Сагравала на вуснах сваіх.
Дайце ж мне, бы вадой,
наталіцца,
Прачытаўшы вам верш свой услых.

Тою мовай, якую ніколі
Не змагу я нічым замяніць.
Праспяваю, бы птушка на волі
Тою мовай, што продкі далі.

Я прыеду...

Я прыеду... Абяцаю, я вярнуся.
Мне насустрач паімчацца ліхтары.
Да вытокаў родных сэрцам дакрануся,
Свой адбітак тут пакіну да зары.

Я прыеду.... Абяцаю, хоць на вечар,
У дзяцінства з асалодай зазірнуць.
Ціхі ветрык зноў кране
мяне за плечы,
Ад нягодаў паспрабуе захінуць.

Я прыеду... Як раней, мне пасміхнецца,
Быццам верная сяброўка, цішыня.
Дзесьці ў далечы туманнай
застанецца
Непрыемная для сэрца мітусня.

Я прыеду... Так вяртаюся ў дзяцінства,
Будзе што сваім рабінам расказаць.
З промнем ранішнім прывычнае
адзінства
Я імкнуся назаўсёды захаваць.

Кацярына МІЗЕРЫЯ

Цалуе сонца твар дзявочы,
І вецер шэпча нешта ўслед.
Хутчэй наперад сэрца хоча,
Каб зоры бачыць у імгле.

Каб з-за туманаў, з-за аблокаў
Убачыць светлы шчасця цень.
Адчуць чароўную палётку
І цеплынёй напоўніць дзень.

Напоўніць кубачак гарбаты
Бязмежнай ласкай, дабрынёй.
Адаць усё, чым свет багаты,
Крыніцы роднае сваёй.

Адаць часцінку незямную
Сваёй даверлівай душы.
Хаваю зорачку малую
Так, каб ніхто не варушыў.

Так, каб ніхто не змог параніць
Яе завостраным лязом.
Не змог ні словам брыдкім зганьбіць,
Ні знішчыць горкаю слязой.

Так, каб ніхто не змог ніколі
Яе, маленькую, забіць.
Душы бязмежнае раздолле
Змагла каб свету прыадкрыць.

Міледзій КУКУЦЬ

Дзень памяці Святога Губерта шаркаўшчынскія паляўнічыя ў бягучым годзе ўшанавалі не як звычайна — у касцёле, а ў вечназялёным хвойным лесе на святочна прыбранай паляне. Невялікая паляна, куды нас здалёку паклікаў вабны гук паляўнічага рога, была зацэнена вершалінамі высокіх елак. Па-восеньску ружовае сонца, агінаючы галінкі дрэў раскосымі праменямі, пшчотна абуджала раницу ў непрабудна маўклівым лесе. А раница напрыканцы анамальна цёплага ў гэтым годзе кастрычніка выдалася крыху марознай, празрыстай.

Калі мы павольна крочылі па пратапанай сцяжынцы між выносістых дрэў да месца богаслужэння, з бязмежнага неба, парушаючы святальную цішыню, данеслася журботна-ціхае, незвычайнае для гэтай позняй пары жураўлінае курлыкканне. Так велічна-грацыёзныя птушкі развітваюцца да вясны з роднымі мясцінамі, дзе вырастцілі і паднялі на крыло сваіх ужо ўзможных дзетак.

Месца, дзе павінна было адбыцца богаслужэнне, нагадвала храм, а хутчэй казачную цэркаўку пад чыстым небам. Зялёны храм сустракаў паляўнічых урачыста, чаруючы сваёй святасцю. У канцы паляны пад пышнай развесістай елкай стаяў на высокіх падпорах дашчаны алтар, засцелены белым абрусам. На сталі, па хрысціянскім разуменні, каля абраза Святога Губерта знаходзіліся неабходныя прылады для малення, уключаючы пакладзеную на галінастыя ласіныя рогі разгорнутую малітвенную кнігу. Па абодва бакі алтара іскрыліся прывітальным агнём дзве прымацаваныя да бярвення чашы, сімвалізуючы таемную моц любові да Бога і прыроды. Пры ўваходзе ў засцеленую хвойнымі галінкамі лясную царкву кожны з нас, паляўнічых, здымаў шапку і з пашанай хрысціўся, схіліўшы галаву перад іконай Святога Губерта. Потым усе шчыра выказвалі падзяку сям'і паляўнічых Алене і Рамуальду Рачыцкім за арганізацыю дзівоснага свята, якое павінна адбыцца ў незвычайным храме.

На свята сабралася шмат людзей, а ў прызначаны час прыехаў і ксёндз Шаркаўшчынскага касцёла Віктор Сініцкі. Пасля прызыўных гукаў паляўнічага рога святар доўга пранікнёна маліўся, прапускаючы кожнае слова праз сябе; рэха яго звароту да Бога і Святога Губерта — апекуна паляўнічых і леснікоў — узнёсла падымалася да вершалін дрэў і разносілася далёка па лесе, напаўняючы наваколле боскасцю.

Свята ў гонар Святога Губерта паляўнічыя ў нас чакаюць не менш, чым калядную ёлку. І справа не толькі ў самім паляванні: тут і атмасфера свята, і сустрэчы сяброў, з якімі даўно не бачыліся, і абмен навінамі, а самае галоўнае — адпачынак на свежым паветры. І яшчэ нас, апантаных паляўнічых, вабяць смалісты водар барвовага вогнішча, смачны пах наварыстай шурпы і ўзбуджальна бадзёры гук трубы, якая кліча «на збор».

Пасля натхнёнага малення для нас гэты знамянальны дзень прадоўжыўся — пачалося загоннае паляванне. Здабыццё дзікіх капытных жывёл, і асабліва іх высочванне, — вельмі займальны занятак. Ён па сілах толькі фізічна

выносліваму чалавеку, які любіць раслінны і жывёльны свет, якому не так важная колькасць здабытага безабароннага зверна, колькі захапляе сам працэс палявання.

Пасля азнаямлення з правіламі бяспекі пры паляванні мы, распісаўшыся ў пратаколе, селі ў свае аўтамабілі і паехалі следам за егерам ва ўрочышча Каменны Лог. Ехалі мо кіламетры два. Густалісты гай Каменка, як скарочана называюць яго мясцовыя паляўнічыя, знаходзіцца недалёка ад паляны, дзе прайшло напярэдадні набажэнства, і амаль упрытык да вялікага лесу. Невялікі лясок са залатакудрых бяроз уперамешку з хмызняком займаў невялікую прастору сярод калгаснага поля, засеянага рапсам. Ён сустраў нас маўкліва, нават, як мне здалася, насцярожана. Сваім панура-суровым выглядам прыціхлы гай нібы даваў нам зразумець, што не жадае аддаваць на водкуп, на знішчэнне сваіх безабаронных жыхароў, якія знайшлі прытулак пад яго кронамі.

Фота Кастуся Дробава.

Кіраўніком палявання быў статны егер Рамуальд Рачыцкі — фізічна моцны чалавек з афіцэрскай выпраўкай гадоў мо сарака пяці. Прыбыўшы на месца палявання, егер, як былі вайсковец, гучна скамандаваў: «Усім стаць у адну лінію для правядзення інструктажу». Перад разводам стралкоў, а іх сабралася сямнаццаць чалавек, на нумары, кіраўнік палявання яшчэ раз строга нас папярэдзіў: «Ліцэнзіі маюцца на ўсе віды капытных жывёл, але страляць трэба з разлікам, прыцэльна і толькі па добра бачным зверам. У загон не страляць. Калі звер далёка, лепш прапусціце. А стрэльбы зараджаць патронамі з кулявым зарадам, каб не дапускаць падранкаў». У канцы настаўлення егер, акінуўшы нас, як мне здалася, пагрозлівым позіркам, камандзірскім голасам дадаў: «Таго, хто не выканае мае загады, на паляванне больш не дапусчу. Зразумела?» Усе стралкі з разуменнем дружна пагадзіліся. Прыкладна ведаючы, дзе трэба чакаць зверна, егер хуценька, не парушаючы ляснога спакою, расставіў усіх нас па нумарах. «Такі-так, як строга тут», — падумаў я, бо ў гэтай брыгадзе паляваў першы раз, але чуў, што былі вайсковец Рачыцкі вольнасцей паляўнічым не дазваляе, праводзіцца паляванне ў яго па прапісаных правілах і амаль заўжды вынікова.

Стоячы на нумары пад арэшнікавым кустом, я ў думках з павагай прызнаваў

прыныпова цвёрдыя, правільныя дзеянні егера. Да нас, паляўнічых, так і трэба ставіцца адказнай за паляванне асобе, бо чалавек са стрэльбай — гэта не жарт. Пакуль егер разводзіў паляўнічых па нумарах я не спяшаючыся зарадзіў сваю стрэльбу, заклаў у два ствалы кулявыя патроны і, стаіўшыся ў кусце, пачаў чакаць. Паляўнічы рог егера, вястун пачатку загоннага палявання, пакуль не падаваў сігнала, таму я агледзеў наваколле. Ззаду мяне, агінаючы гай, праходзіў глыбокі меліярацыйны канал, на траціну запоўнены вадой. Адрозна за каналам, расцілаючыся зялёным дываном, рос бухматы рапс — спакуса для дзікіх жывёл, асабліва ласёў. Бярозавы гай усё яшчэ насцярожана маўчаў, толькі ледзь чутна ў вершалінах дрэў ад лёгкага ветрыку шамацела пажаўцелая лістота. Усе паляўнічыя і сама прырода з нецярпеннем, а больш з хваляваннем, чакалі пачатку загоннага палявання, і яно неўзабаве пачалося.

Далёка, на іншым краі гаю, пачуўся адрывісты гук трубы — сігнал да пачатку. Я хоць у паляванні ўжо не пачатковец, але ніяк не магу без хвалявання чуць прарэзліва-зазыўны гук паляўнічага рога: чамусьці адразу ў грудзях больш рытмічна пачынае біцца сэрца, замірае душа. Праз некалькі хвілін здалёк данесліся прыглушаныя крыкі загоншчыкаў і неўзабаве пачуўся залівісты брэх сабак, які рэхам разнёсся па ўсім гаі. Па працяглым брэху лаек можна было вызначыць, што знайшлі яны буйнога зверна, які павольна і без боязі рухаецца, і што хутчэй за ўсё гэта лось ці алень, або вялікі дзік.

Я хуценька зняў з засцерагальніка стрэльбу і яшчэ шчыльней прыціснуўся да куста, засланіўшы сябе галінкамі. Потым, крыху прыгледзеўшыся, адламаў некалькі парасткаў арэшніку, што закрывалі мне агляд, і ў прасвет паміж стволікамі хмызняку прасунуў стрэльбу, пачаў напружана чакаць. Невядомы звер, за якім гналіся паляўнічыя лайкі, нейкі час кружыў па лесе, не жадаючы выходзіць на стралкоў, як бы прадчуваючы смяротную небяспеку. Брэх сабак і гучныя крыкі загоншчыкаў набліжаліся да мяне. Вочы прывыклі да сонца, якое ўжо паднялося над лесам, і я ўважліва ўглядаўся ў нерухомае асенні лес, які цяпер гудзеў ад прысутнасці няпрошаных гасцей. Прайшло некалькі напружаных хвілін чакання невядомага пакуль зверна, і тут мне чамусьці ўспомніліся

некалькі слоў з малітвы, што сёння чытаў свяшчэннік: «Святы Губерт, апыку паляўнічых і леснікоў, вазьмі мяне пад сваю апеку. Захавай мяне ад дрэнных схільнасцей, ад пыхі і пажадлівасці, ад нанясення шкоды людзям і прыродзе, ад парушэння закона…»

Не паспеў я ў думках дачытаць малітву, як недалёка ад мяне, на краі лесу, прагрымелі выстралы. Я ажно прысеў ад нечаканасці. Два стрэлы гучным рэхам разнесліся па гаі, потым зноў два і праз паўхвіліны — яшчэ адзін. Пасля апошняга адразу заціхлі сабакі. «Значыць, кагосьці здабылі, — з палёгкай уздыхнуў я, — і, дзякуй Богу, без мяне, не трэба ў свята браць грэх на душу».

Паставіўшы стрэльбу на засцерагальнік, я ўскінуў яе на плячо і стаў чакаць трубы егера — сігнала «адбой», каб зняцца з нумара. У гаі наступіла цішыня, як пасля кароткага няроўнага бою. Схаваўшыся ў зацішным месцы, я стаў любавачца зялёна-залатым асеннім лесам, які захапляў сваім чароўным характам. Перада мной, нібы каралева ва ўсёй сваёй красе, стаяла белагрудая бяроза і, ціха шапочучы паўпапалым лісцем, напывала восеньскую мелодыю. Маё любаванне гаем нечакана перарваў ледзь чутны трэск галін хмызняку. «Напэўна, загоншчык выходзіць на бераг», — падумаў я, але на ўсякі выпадак зняў з пляча стрэльбу і з нецярпеннем стаў чакаць, трымаючы зброю напачатку. Сам жа гадаў, хто на мяне зараз выйдзе з хмызняку: звер, напалоханы сабакамі, ці чалавек? Не, гэта не паляўнічы, бо загоншчыкі пры выхадзе на лінію ці на ўскраек лесу, дзе стаяць нумары, папярэдне заўсёды гучным крыкам абазначаюць сябе. Тады, напэўна, звер, але які? Па трэску, які ўсё нарастаў, можна было здагадацца, што звер вялікі — лось ці алень — і крочыць ён павольна, не баючыся. Неўзабаве я ўбачыў, як, абмінаючы бярозы і раскідзістыя кусты арэшніка, на мяне выходзіць буйны лось з шырокімі галінастымі рагамі — па сем адросткаў на кожным. За крокаў дваццаць ад мяне ён спыніўся. Вялікі, велічыннай прыгажосці лось стаяў перада мною як укопаны. Рагаты звер не рухаючыся нейкі час стаяў, шырока расставіўшы цыбатыя ногі і наставіўшы адтапыраныя вушы, з боку ў бок вадзіў магутнай галавой, да чагосьці прыслухоўваўся і пры гэтым час ад часу ўзбуджана фіркаў, патрэсваў сваёй барадой. Мабыць, асцярожны лось пачуў перашкоду на сваім шляху, бо бачыць ён мяне за ростлым кустом не мог. Я ведаю, што зрок у сахатага няважны, таму, калі стаіш не рухаючыся, лось цябе не ўбачыць, затое слых у яго цудоўны. Мне бы падняць стрэльбу і прыцэльна выстраліць — што я, былі дэсантнік, добра ўмею. І прымаў бы віншаванні «З полем» ад сяброў паляўнічых...

Ды не, няхай калегі даруюць, можа, знаходзіўся пад уражаннем ад святочнага богаслужэння, але рука мая не паднялася, каб загубіць такую красу. «Не, не буду сёння, у свята паляўнічых, браць неапраўданы грэх на душу», — вырашыў я. А прыгажун лось яшчэ крыху пастаяў на адным месцы, потым, нібы нечакана спалохаўшыся, крутнуўся ўбок і, абламаваючы сухое галлё з кустоў, пусціўся наўцёкі — назад, у глыб лесу.

Акурат у гэты час прагучала зазыўная труба кіраўніка палявання. Вылезшы з-за куста, я зарадзіў сваю стрэльбу і, закінуўшы яе на плячо, з палёгкай на душы пайшоў на месца збору паляўнічых, дзе ўжо гатавалася шурпа з дабытага алена.

«Ня траць надзеі нігдзе і ніколі...»

У першай палове 1920-х гадоў Казімір Сваяк быў адным з самых вядомых і аўтарытэтных асоб у шматнацыянальных літаратурна-мастацкіх і грамадска-культурных колах Вільні і Заходняй Беларусі. З вялікай сімпатыяй адносіліся да яго тагачасныя беларускія палітыкі і працаўнікі на ніве актывізацыі народна-патрыятычнага руху — Б. Тарашкевіч, Л. Родзевіч, І. Дварчанін і інш. Яго духоўна-мастацкімі пошукамі актыўна цікавіліся класікі беларускай літаратуры Янка Купала і Якуб Колас. Шмат у чым з папраўкай на яго духоўна-філасофскае бачанне з'яў і працэсаў, жыцця і чалавека (на прынцыпах прыцягнення ці адштурхоўвання) працавалі вядомыя заходне-беларускія літаратары Л. Родзевіч, М. Танк, В. Таўлай, П. Пестрак, М. Машара. Шматлікія ідэі, думкі і выказванні К. Сваяка, матывы і вобразы яго паэзіі, без ніякіх сумненняў, уплывалі на творчую свядомасць маладых аўтараў, асабліва паэтаў, якія ішлі ў літаратуру Заходняй Беларусі.

Нарадзіўся Казімір Сваяк (сапр. — Канстанцін Мацвеевіч Стаповіч) 19 лютага 1890 года ў вёсцы Барані Свянцянскага павета Віленскай губерні (цяпер — Астравецкі раён Гродзенскай вобласці) у шматдзетнай сялянскай сям'і. Вялікі ўплыў на станаўленне і развіццё творчых здольнасцей таленавітага хлопчыка аказала сямейнае асяроддзе, якое культывавала ўвагу і любоў да беларускіх нацыянальных традыцый і каштоўнасцей, звычай і абрадаў, вуснай народнай творчасці.

Будучы паэт скончыў спярша пачатковую школу ў вёсцы Барані, затым гарадскую ў Свянцяхах (1906). У 1908—1914 гадах вучыўся ў Віленскай каталіцкай духоўнай семінарыі, сумяшчаючы навучанне з перыядычным лячэннем зімою ад сухотаў на курорце ў Закапане.

У 1915 годзе ў Пецярбургу быў пасвечаны ў ксяндзы. Служыў вікарыем спачатку ў парафіі Камаі, затым у Ключчаных Свянцянскага павета. У 1916 годзе быў пераведзены на пасаду вікарыя ў вёску Карыціна на Беласточчыне. 3 ліпеня 1918-га — у вёсцы Лапенеца пад Ваўкавыскам, з канца 1920 года — пробашч у вёсцы Засвір. На ўсіх месцах службы актыўна займаўся рэлігійнай, грамадска-культурнай і літаратурнай дзейнасцю. Напрыклад, у Ключчаных не толькі вёў набажэнствы па-беларуску, але і арганізаваў пры касцёле работу беларускіх школ і настаўніцкіх курсаў, заснаваў беларускі хор.

Казімір Сваяк быў адным з пачынальнікаў духоўна-ірацыянальнай плыні ў заходнебеларускай і ўсёй айчыннай паэзіі. Яго творчасць вызначалі асаблівасці містычнага, інтуітыўна-экстатычнага ўспрыняцтва свету. Грамадска-эстэтычны ідэал паэта вырастаў і фарміраваўся на аснове рэлігійных поглядаў, глыбокага ўсведамлення хрысціянскіх маральна-філасофскіх каштоўнасцей. З'яўляючыся каталіцкім святаром, сцвярджаў духоўную сутнасць быцця як аснову добра, ісціны і красы ў сусвеце, так званае станоўчае ўсёадзінства,

да пераадолення зямнога і прыроднага пачаткаў — таго, што прынята разумець пад паняццем «фізічнага эгаізму», жылілася дабратворнай энергіяй любові, верай у сілу і несмяротнасць духу, маральнае ўдасканаленне чалавека і гармонію сусвету. Шырокая грамадская няпраўдзе, сацыяльнай несправядлівасці і нацыянальнаму ўціску, бедам і няшчасцям народнага асяроддзя супрацьпастаўляў станоўчы рэлігійна-хрысціянскі ідэал, пераўтварэнне жыцця ў любові і веры ў Царства Божае, высокую Божую праўду і свабодную згоду і адзінства.

У 1924 годзе пачаў свет адзіны зборнік вершаў К. Сваяка «Мая ліра». Яго герой дарэшты прасякнуты памкненнем да Бога, пазнаннем Яго высокай сэнсаўтваральнай сутнасці («Ледзь толькі блысне на небе зарніца, // Дух мой, о Божа, на Цябе чакае»), прагне Яго, «як дожджу травіца». Ён сумуе па Богу, шукае Яго ў «дарозе блуднай», «У сухой зямельцы бязводнай і труднай, // Залітай жагай палудняга сонца», славіць Яго «дзівы // ў формах праявы і ў зменах часу». «Шляхам цярыстым жыццё агартаю, // Руку цалую Твайго змілавання, — чытаем у вершы «Песня на пальм 62», — Твой Огляд вечны гімнам апеваю // І веру сёння ў духа змёртвых станне». Душу аўтара «ажыўляе Поўнасць прастораў гвезднага космосу», яго голас шукае «Цуднай мелодыі», «Каб запяці гімн Творчаму Лёсу».

На думку К. Сваяка, усе зямныя і нябесныя з'явы і прадметы знаходзяцца ў працэсе свабоднага руху, узаемадзеяння і ўзаемапрацікання, падпарадкаваны пэўнаму і выразнаму касмічнаму ўсёадзінству, універсальнаму сусветнаму сэнсу, увабляючы існаванне непадзельнай сусветнай ідэі. Якраз пазнанне вялікай і вечнай таямніцы, сусветнай ідэі як духоўнага адзінства і ўзаемазвязанасці ўсяго з усім, гэтак званай цэласнасці прыватнага, калі адно адлюстроўваецца, рэалізуе свой патэнцыял у другім, атрымлівае ў ім свой працяг і развіццё, з'яўляецца галоўным прадметам чалавечага жыцця. Лірычны герой паэта імкнецца да асэнсавання аб'ектыўна-матэрыяльных і суб'ектыўна-ідэальных частак і элементаў сусветнага цэлага, да ўзаемапрацікання і свабоднага існавання з ім. Натуральна, ён адчуваў на сабе ўздзеянне гэтага сусветнага цэлага («Пульс жывога ўсесвету, творчы шопат чую...») і ў той жа час, рэалізуючы яго, сам уплываў на шматлікія навакольныя з'явы і працэсы. Цікавую і незвычайную як у духоўным, так і ў мастацкім плане карціну назіраем, напрыклад, у вершы «Душа мая»:

Матыль пшынакрылы купаецца ў зорах
З праменняў сатканых, купаецца ў морах
З вадою цудоўнай. У неба ўзлятае
Арлом светавідам — і ў некла спадае.

Тут не толькі адно не выключае другога, а, наадварот, прадугледжвае яго, салідарызуюцца з ім, прадугледжвае яго развіццё і функцыянаванне. Адзінкавае і прыватнае існуюць на шырокай усеагульнай аснове, падпарадкоўваюцца высокай творчай сіле, прыроднай волі, касмічнаму розуму — Провіду Божаму. Верш прасякнуты адчуваннем усеабыднай

Казімір Сваяк.

і ўсеагульнай адухоўленасці сусвету, напоўненасці яго цеплынёй і пяшчотаю, дабрывёй і любоўю. Ён сцвярджае святланосны пачатак, ідэю вечнага духу, які знаходзіць сваю рэалізацыю ў з'явах і прадметах матэрыяльнага свету, увабляе прынып «станоўчага ўсёадзінства», актыўнасць і дзейнасць гарманічнага цэлага. Мабыць, асаблівай змястоўнай насычанасці і пераканання аўтарская думка дасягае ў апошняй страфе твора:

Свет чароўны-цудоўны мяне ўзяў
у абоймы,
Напайшы адвечнай журбай ідэалу,
Твораў дзіўных усюды віджу цэлы плымы
І чую над сабою ўсебыту навалу.
(«Душа мая»)

Імкненне і далучанасць чалавека да Бога абумоўліваюць якаснае перараджэнне і абнаўленне яго жыцця і сутнасці. Уздзеянне неўміручага і вечнага дару Божага вядзе чалавека да несмяротнасці. Духоўная любоў малое ператварае ў вялікае, частковае — у поўнае, часовае — у вечнае, надзяляе яго ўсеагульным, бясконцым значэннем. Складваецца ўражанне, што душа лірычнага героя К. Сваяка мела неабмежаваныя магчымасці, усюдыісную прыроду, трансцэндэнтнае панаванне, валодала здольнасцю пераадольваць свае сумненні і ваганні, уздымацца над матэрыяльнай будзённасцю, шматлікімі грамадска-сацыяльнымі праблемамі і супярэчнасцямі, падпарадкоўваць сабе ўсе з'явы і прадметы. Яна поўнілася высокаю Боскаю сілаю, і таму ёй адкрываліся абсягі ўсяго сусвету, былі падушадныя зямное і нябеснае. Яна пачувала сябе вечнаю і бязмежнаю ў прасторы і часе, бо ў ёй увасобіліся дабро, ісціна і краса.

Сэнсатворны змест і значэнне любой з'явы К. Сваяк успрымаў і разумеў як яе ўнутраную звернутасць да сусветнай ідэі, абсалютнай ісціны. Ён адмаўляў прыватную адасобленасць і злосьць, эгаізм і карысць у жыцці чалавека і грамадства, а тым больш адкрытую барацьбу і супрацьстаянне, да якіх заклікалі, напрыклад, прадстаўнікі камуністычнай светапогляднай платформы. Паэт сумняваўся ў маральнай эфектыўнасці і дзейнасці радыкальна-рэвалюцыйных сродкаў і метадаў пераўтварэння рэчаіснасці, адхіляў сілу і прымус як спосаб выратавання свету. «Ці варта змагацца з нядолей крывавай? // Ці варта вялічыць лік жэртваў зямлі? — разважаў ён у вершы «Чаму мне маркотна». — Ці ж свет

пераробім рукою нямравай? // Ці тым там не лепей, што ў гробе згнілі?»

Найвышэйшым сэнсам існавання К. Сваяк лічыў духоўнае жыццё з увасобленымі ў ім красой і гармоніяй, маральнасцю і верай, што патэнцыяльна супрацьстаяць уладзе граху і несправядлівасці, выступаюць у якасці неабходнай умовы і ідэальнага выніку развіцця грамадскіх адносін. Менавіта духоўнае жыццё з'яўляецца той субстанцыяй, якая надзелена абсалютным зместам. Усе праблемы і супярэчнасці рэчаіснасці ён прапаноўваў вырашаць і пераадольваць сілаю любові, усёдаравання і ўсёпрымірэння, імкненнем да духоўна-маральнага прасвятлення матэрыяльнага быцця і свету, насычэннем іх дабром, красой і ісцінай. К. Сваяк прапаведаваў аб'яднанне ўсіх і ўсяго на аснове імя і духа Хрыстова, сцвярджаў ідэю ўсеагульнага ўваскрэснення. Услед за многімі сваімі папярэднікамі і сучаснікамі напаўняў гэтую ідэю ёмістым духоўна-сацыяльным зместам, звязваў яе з неабходнасцю абуджэння і актывізацыі грамадска-патрыятычнага руху, стваральнай дзейнасці шырокага працоўнага асяроддзя, адраджэннем Беларусі. Лірычны герой яго верша «Ad te levavi...» звяртаўся да Бога з тым, каб Ён спаслаў змілаванне над беларускім людам, «што поўны нядолі, // Бо ўжо-ж ён просіць даўно змёртвых станне, // Каб выйсці з крыўды, з грэху і няволі». «Чужынец люд Твой аддаў на пакусу, // Каб з яго сэрца выгнаць Цябе, Божа...» — чытаем у творы. Ён прасіў Бога «зорам сваёй моцы» скрышыць «нячыстых працу рук паганых», збудзіць паднявольны, зграваны люд «На труд свабодны, на ласку спакою», блага-славіць яго на дабро і шчасце.

Паэтызацыя хрысціянска-каталіцкіх духоўна-маральных каштоўнасцей спалучалася ў творчасці К. Сваяка з выяўленнем актуальных грамадска-сацыяльных праблем і супярэчнасцей, сцвярджаннем нацыянальна-патрыятычнай ідэі, адраджэннем Беларусі. Ён славіў Бога і адначасова ўсхваляў «родную старонку», яе чары, чудадейныя сілы і магчымасці. «Ты цярпенне душы гоіш // І знямогу цела, — чытаем, напрыклад, у вершы «Чары Айчыны». — Жыццё твояе, песні роіш, // Вучыш жыць умела».

Казімір Сваяк быў адным з пачынальнікаў духоўна-ірацыянальнай плыні ў заходнебеларускай і ўсёй айчыннай паэзіі. Яго творчасць вызначалі асаблівасці містычнага, інтуітыўна-экстатычнага ўспрыняцтва свету. Грамадска-эстэтычны ідэал паэта вырастаў і фарміраваўся на аснове рэлігійных поглядаў, глыбокага ўсведамлення хрысціянскіх маральна-філасофскіх каштоўнасцей. З'яўляючыся каталіцкім святаром, сцвярджаў духоўную сутнасць быцця як аснову добра, ісціны і красы ў сусвеце, так званае станоўчае ўсёадзінства, якое ўтвараецца арганічнай паяднанасцю і ўзаемапраціканнем прыватнага і агульнага, матэрыяльнага і ідэальнага, прасторавага і часавага.

Паэзія Казіміра Сваяка — значная старонка беларускай літаратуры. Балюча рэагуючы на вострыя сацыяльныя і нацыянальныя праблемы і супярэчнасці жыцця ў Заходняй Беларусі, яна выявіла рост грамадзянска-патрыятычнай самасвядомасці народа, глыбока і пераконаўча раскрыла асаблівасці яго рэлігійна-каталіцкіх духоўных каштоўнасцей і прырытэтаў.

Мікола МІКУЛІЧ

якое ўтвараецца арганічнай паяднанасцю і ўзаемапраціканнем прыватнага і агульнага, матэрыяльнага і ідэальнага, прасторавага і часавага. Яго мастацкае мысленне абумоўлівалася імкненнем

прыняты ў СПБ

Айгіз Гізатавіч БАЙМУХАМЕТАЎ. Нарадзіўся ў 1988 годзе ў в. Абзакава Беларэцкага раёна Рэспублікі Башкартастан (Расійская Федэрацыя). Скончыў факультэт башкірскай філалогіі і журналістыкі Башкірскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Галоўны рэдактар рэспубліканскага маладзёжнага часопіса «Шонкар», старшыня Саюза пісьменнікаў Рэспублікі Башкартастан. Аўтар кніг прозы «Не оставляй, мама!», «Детство без сказок», «Как интересна эта жизнь...» і іншых.

Валянцін Анатольевіч БАЮКАНСКІ. Нарадзіўся ў 1959 годзе ў Ліпецку (Расійская Федэрацыя). Працаваў карэспандэнтам і рэдактарам у расійскіх і замежных сродках масавай інфармацыі. Аўтар кніг прозы «Прогулки в закоулках», «Обруч Ангела», «Любимая из созвездия Козерога» і іншых.

Рыгор Ігаравіч ГРЫГОР'ЕЎ. Нарадзіўся ў 1956 годзе ў Ленінградзе (Расійская Федэрацыя). Скончыў Ваенна-медыцынскую акадэмію імя С. М. Кірава, Санкт-Пецярбургскую права-слаўную духоўную семінарыю і Санкт-Пецярбургскую права-

слаўную духоўную акадэмію. Служыць настояцелем храма Ражджства Іаана Прадцечы ў Юках Выбаргскай епархіі (Ленінградская вобласць). Аўтар каля 20 манаграфій і вучэбных дапаможнікаў, кніг прозы «Ветер Радости. Городокское приволье», «Сказка про Алё и Алю», «Ветер Радости. Три дня в лунном свете» і іншых.

Наталля Фадзееўна ЖЫЛЕВІЧ. Нарадзілася ў 1970 годзе ў в. Каліварыя Валожынскага раёна Мінскай вобласці. Пасля заканчэння сярэдняй школы асноўную частку жыцця прысвяціла працы ў сферы адукацыі і культуры. Працуе ў Валожынскім раённым цэнтры культуры, кіраўнік народнага літаратурна-мастацкага калектыву «Рунь». Друкавалася ў газеце «Літэратура і мастацтва», калектывных зборніках, аўтар кнігі вершаў «На беразе мараў».

Ірына Алегаўна ЗАХАРАВА. Нарадзілася ў 1983 годзе ў Мінску. Скончыла Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт, аспірантуру пры ім. Працуе выкладчыкам у БДАТУ. Друкавалася ў «Літэратурной газете», часопісах «Нёман», «Новая Немига літэратурная», аўтар кнігі вершаў «Мне солнце душу обожгло».

Аляксандр Алегавіч МАКАРАНКАЎ. Нарадзіўся ў 1962 годзе ў г. Сафонава Смаленскай вобласці (Расійская Федэрацыя). Скончыў графічны факультэт Смаленскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута. Працаваў выкладчыкам, фатографам, журналістам, мастаком, рэдактарам у розных выдавецтвах. Аўтар каля 20 кніг паэзіі, прозы, публіцыстыкі, сярод якіх «Монологи межсезонья», «Когда умирает снег», «Срезы времени» і іншыя.

Анатоль Анатольевіч ПАПЕЙКА. Нарадзіўся ў 1972 годзе ў Магілёве. Скончыў філалагічны факультэт Магілёўскага дзяржаўнага інстытута імя А. А. Куляшова, аспірантуру пры БДУ. Працаваў у Магілёўскім машынабудаўнічым інстытуте, Магілёўскім дзяржаўным універсітэце імя А. А. Куляшова, цяпер — дактарант БДПУ імя М. Танка. Кандыдат філалагічных навук, дацэнт. Аўтар паэтычных зборнікаў «Календарь. 1990—2014», «Осень в Зазеркалье».

На творчым небасхіле ззяе яго зорка...

У Нацыянальнай бібліятэцы адбылася чарговая творчая сустрэча ў рамках сумеснага праекта галоўнай кніжніцы краіны з Саюзам пісьменнікаў Беларусі «Літаратурны Алімп». Гэтым разам аб сваіх творчых сакрэтах распавядаў Уладзімір Мазго — паэт, дзіцячы пісьменнік, прэзідэнт, перакладчык, публіцыст, лаўрэат шматлікіх літаратурных прэмій, у тым ліку Нацыянальнай літаратурнай за 2024 год.

Адкрыў імпрэзу намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Віктар Пшыбытка. Ён падкрэсліў, наколькі важна, што чытач мае магчымасць бачыць аўтара ўжывую, задаць свае пытанні. Сімвалічна, што сустрэча адбылася напярэдадні Міжнароднага дня паэзіі ў сакавіку, калі і нарадзіўся Уладзімір Мазго. Галоўнага героя прадставіў старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў. Ён ведае Уладзіміра Мінавіча больш за 40 гадоў, разам давялося працаваць у выдавецтве «Юнацтва». Уладзімір Мазго быў рэдактарам першай кніжкі Міхася Пазнякова, а цяпер з'яўляецца яго намеснікам у Мінскім гарадскім аддзяленні СПБ.

«Імя Уладзіміра Мазго ззяе адметнай зоркай на творчым небасхіле беларускай літаратуры, але пры гэтым ён сціплы чалавек, — адзначыў Міхась Пазнякоў. — Ён тонкі лірык, таму не дзіва, што на яго

вершы напісана многа песень. Творы Уладзіміра Мінавіча ўключаны ў школьную праграму. Ён вельмі таленавіты чалавек!»

У зале сабраліся прыхільнікі творчасці Уладзіміра Мазго. Яны з цікавасцю слухалі вершы, прысвечаныя беларускай мове, роднаму краю, любімай пары года — лету. Асабліва кранальна прагучаў верш «Бацькоўская хата», на ганак якой ужо не выйдучь самых родных людзі...

Імпрэзу ўпрыгожыла выкананне песень на словы Уладзіміра Мазго. Непасрэдна на творчай сустрэчы музычныя падарункі прысутным падарыў заслужаны

артыст Беларусі Дзмітрый Качароўскі. Настальгію па тым, чаго ўжо не вярнуць, выклікалі відэавыступленні, якія былі прадэманстраваны на экране: спявалі Якаў Навуменка, Аляксандр Ціхановіч і Ядвіга Паплаўская. Прагучала і вядомая песня на словы Уладзіміра Мазго «Вечарынка» ў выкананні ансамбля «Бяседа».

«І хоць я вучыўся на філфаку БДУ, педагогам не працаваў, бо мяне вельмі зацягнула літаратура, — прызнаецца творца. — Я не збіраўся першапачаткова становіцца паэтам-песеннікам, але неяк так склалася, што да маіх вершаў пачалі ствараць музыку. Бывала наадварот: мне паказвалі музыку, а трэба было да яе напісаць словы. Гэта цяжка, бо, калі проста пішаш, ты, як птушка ў палёце, а тут трэба ўжо падстройвацца пад пэўны рытм. Але з Алегам Елісеенкавым працавалася лёгка, бо яго творчасць мяне вельмі натхняла».

Прысутным было цікава пачуць і пра «Знічкі вечнасці» — лірычныя мініяцюры, успаміны Уладзіміра Мазго пра вядомых пісьменнікаў, з якімі быў знаёмы. Сярод іх, напрыклад, — народны паэт Беларусі Рыгор Барадулін. Уладзімір Мінавіч дагэтуль захоўвае яго ліст, які атрымаў падчас службы ў арміі, бо ўжо тады Рыгор Барадулін верыў, што ў паэта вялікі творчы патэнцыял. І яго словы спраўдзіліся!

Ірына ПРЫМАК,
фота аўтара

Па выніках конкурсу

Падведзены вынікі паэтычнага конкурсу імя Міколы Маляўкі сярод моладзі да 25 гадоў. У Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы сталіцы адбылося ўрачыстае ўручэнне дыпламаў пераможцам. Віншавалі лаўрэатаў пісьменнікі, якія ўваходзілі ў склад журы, — Ніна Галіноўская, Зміцер Дземідовіч, Алесь Камароўскі, Іна Фралова, Яўген Хвалеі, Мікола Чарняўскі. Далучылася да віншаванняў галоўны рэдактар часопіса «Маладосць» Вольга Рацэвіч.

Першае месца падзялілі Мілена Юрчык з Мінска і Аляксандра Меляшэвіч, другое — Паліна Серада і Паліна Салавей (з горада Бяроза). Трэцяе месца ў творчым спаборніцтве занялі Марыя Куцкевіч з горада Мядзела, Вікторыя Ярмалінская з Салігорскага раёна і Анастасія Дубатава з Полацка. Акрамя дыпламаў лаўрэата кожная з іх атрымала кнігі Міколы Маляўкі і падпіску на часопіс «Маладосць».

Падчас мерапрыемства ў выкананні паэтычнага тэатра «Рытмы сэрца» прагучала паэтычная кампазіцыя Міколы Маляўкі «У райскім садзе і ў жыцці...».

Ганна СТАРАДУБ

Цікавасць да жыцця

У Брэсцкай гарадской цэнтральнай бібліятэцы імя А. С. Пушкіна свой 75-гадовы юбілей адзначыла вядомая беларуская пісьменніца Зінаіда Дудзюк.

Падчас урачыстай сустрэчы пісьменніца распавяла пра плённую літаратурную дзейнасць, сакрэты творчага поспеху, якія яна бачыць, у першую чаргу, у штодзённай працы, цікавасці да жыцця, людзей, падзей, аптымістычным настроі.

З віншаваннямі на імпрэзе выступілі дырэктар гарадской цэнтральнай бібліятэкі Галіна Літвін, старшыня Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Таццяна Дземідовіч,

беларусазнаўца, доктар філалагічных навук, прафесар Зоя Мельнікава, кандыдат філалагічных навук, дацэнт Святлана Бут-Гусаім, калегі па пары — Наталля Кандрашук, Ірына Морых, Ірына Фаміна і шматлікія прыхільнікі яе творчасці.

Музычныя падарункі — аўтарскія песні на словы Зінаіды Дудзюк — зрабілі юбіляру і ўсім прысутным кампазітары Анатоль Хвораст і Галіна Гедзік.

Сярод гасцей было шмат моладзі: студэнты Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна, школьнікі, юныя літаратары. Вучні дэкламавалі вершы паэтэсы-зямлячкі, юныя даследчыкі распавялі пра свае адкрыцці.

Таццяна АНАТОЛЬЕВА
Фота даслана аўтарам

Вікторыя Самсонава «Марозны дзень», 2022 г.

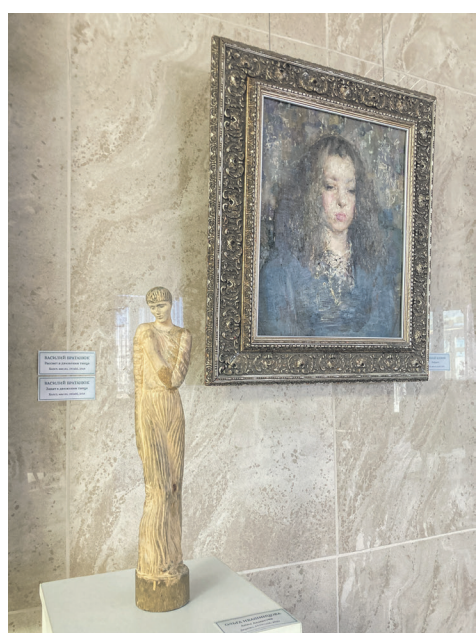
Таццяна Лушнікава «Стары баабаб», 2018 г.

Дзмітрый Кузняцоў «Трамвай на заводскай ускраіне», 2023 г.

3 цёплым словам аб радзіме

Да сённяшняга дня дзейнасць Таварыства перасоўных мастацкіх выставак выклікае цікавасць навуковай супольнасці ды шырокага кола гледачоў. Варта толькі зазірнуць у адпаведныя залы Рускага музея ў Санкт-Пецярбургу ці Траццякоўскай галерэі ў Маскве, каб адчуць, наколькі моцна творчасць тагачасных мастакоў уздзейнічае на нашага сучасніка...

Фрагмент экспазіцыі.

Што ўжо казаць пра творцаў — яны, як правіла, вывучаюць гісторыю мастацтваў і робяць свае высновы аб тым, які ўплыў маюць той ці іншы кірунак, пэўная плынь, чым можна натхніцца і што запазычыць. Пра гэта ёсць асабліва нагода паразважаць падчас знаёмства з 100-й выстаўкай мастацкага аб'яднання «Таварыства перасоўных мастацкіх выставак. XXI стагоддзе (Санкт-Пецярбург)». У Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі экспазіцыя была ўрачыста адкрыта ў галерэі «Лабірынт» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і будзе знаходзіцца там да 25 красавіка.

«Таварыства перасоўных мастацкіх выставак. XXI стагоддзе» створана ў 2005 годзе ў Санкт-Пецярбургу з мэтай адрады і працягнуць найлепшыя традыцыі рускага мастацтва, вядомыя па творах перадзвіжнікаў менавіта пазамінулага стагоддзя (найбуйнейшая творчая суполка парэформеннай эпохі Расіі існавала да 1923 года). Аднак цяперашнія ўдзельнікі мастацкага аб'яднання, быццам уступаючы ў дыялог з папярэднікамі, разам з рэалістычным падыходам да мастацтва прапануюць таксама іншыя мастацкія канцэпцыі.

Праект у галерэі «Лабірынт» знаёміць з некалькімі дзясяткамі работ графікаў, жывапісцаў, скульптараў, майстроў дэкаратыўнага мастацтва, якія ў сваёй творчасці імкнуцца абапірацца на агульную традыцыю і прынцыпы, што адпавядаюць Статуту Таварыства перасоўных мастацкіх выставак. Куратар

Аляксандр Саплін «Начны палёт».

экспазіцыі — кіраўнік суполкі Валерый Выбаржанін.

Памкненні мастакоў, чые творы экспануюцца ў Мінску, вызначаюць пільную ўвагу да штодзённасці і яе драбніц, удумлівае стаўленне да асобы, любоў да родных пейзажаў і далёкіх ад бацькаўшчыны краявідаў (гэты жанр, відаць, самы ўпадабаны ўдзельнікамі выстаўкі). Між іншым, калі для карцін перадзвіжнікаў XIX стагоддзя былі характэрныя найперш абвостраны псіхалагізм, сацыяльная накіраванасць, а галоўнае, трагічны погляд на рэчаіснасць, то сённяшнія аўтары пазіраюць на навакольны свет, на жыццё сучасніка часцей з асцярожным аптымізмам, з удзячнасцю да мінулага і надзеяй на будучыню. Напрыклад,

пейзаж Ігара Пятрова «Сена (Чырвоныя мачты)» (2012) меў усе перспектывы стаць работай, у якой уздымаюцца праблемы густанаселенага горада, адлюстроўваецца вірлівае жыццё порта, аднак перад гледачом — тыповы гарадскі пейзаж: з яго дапамогай мастак паказаў спакой і веліч горада, у які заўсёды будуць вяртацца караблі... Тым часам Кірыл Аланэ ў творы «Снягі Пецярбурга» (2019) здолеў выявіць паўночную сталіцу Расіі, традыцыйна змрочную і непрытульную зімою, прыветлівай і напоўненай унутраным святлом, а Дзмітрый Кузняцоў нават у індустрыяльным пейзажы «Трамвай на заводскай ускраіне» (2023) звярнуўся да гледачоў з цёплай згадкай аб радзіме.

Некаторыя аўтары толькі намякаюць аб трагедыі, якая знаходзіцца ў сюжэце, а іншыя звяртаюцца да гэтай тэмы адкрыта: шэраг твораў прысвечаны ваенным падзеям. Яны, дарэчы, рознахарактарныя, чаму паспрыяў у тым ліку выбар мастакамі розных эпох. Напрыклад, Ігар Курчынскі ў фрагменце палатна, над якім працаваў у 2024 годзе, адлюстравав бітву пры Маладзях 1572 года, Аляксандр Саплін у карціне «Бацькоўскае благаслаўленне ў народнае апалчэнне. 1812 год» (2012) звярнуўся да падзей Айчыннай вайны 1812 года паміж Расійскай імперыяй і напалеонаўскай Францыяй, а Вікторыя Самсонава занатавала свае пачуцці ў творы «Пад гукі метранома. Блакада» (2024), дзе гаворка ідзе ўжо аб Вялікай Айчыннай.

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

Магчымасці для збліжэння

Дзяржаўны музей гісторыі рэлігіі (Расійская Федэрацыя, Санкт-Пецярбург) і Нацыянальны мастацкі музей у рамках святкавання Дня яднання народаў Беларусі і Расіі прадставілі выстаўку тактыльных карцін «Нябесныя ахоўнікі». Экспазіцыя, змешчаная ў зале старажытнабеларускага мастацтва галоўнага корпуса НММ, знаёміць з серыяй твораў з выявамі праваслаўных святых. У чым жа сутнасць праекта?

Як адзначаюць арганізатары, выстаўка прызначана стварыць інклюзіўнае асяроддзе і ўключыць у мастацкае і культурнае жыццё краіны невідущых і людзей са слабым зрокам. З работамі, у якіх аўтары паказалі свае магчымасці ў скульптурнай пластыцы, варта знаёміцца шляхам тактыльнага ўспрымання. Кожны экспанат — а гэта гарэльеф, выкананы са светлага акрылавага гіпсу, — супраджаецца аўдыягідам з тыфлакаментарыем; этыкеткі, натуральна, дубліраваныя рэльефна-кропковым шрыфтам Брайля. Працавала над стварэннем карцін творчая група пад кіраўніцтвам скульптара і педагога з Санкт-Пецярбурга, члена Саюза мастакоў Расіі Наталіі Карпавай. У цэнтры ўвагі аўтараў — праваслаўныя

Наталія Карпава «Святы праведны воін Фёдар Ушакоў», 2022 г.

святых, сярод якіх — Аляксандр Неўскі, Дзмітрый Данскі, Інакенцій Венямінаў, Лука Крымскі, Герман і Савацій Салавецкія, Сергій Раданежскі ды іншыя.

Загадчыца Цэнтра музейнай інклюзіі Дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі Санкт-Пецярбурга Наталія Кандрацюк падчас урачыстага адкрыцця выстаўкі расказала, што камплектаў серыі карцін, выкананых у тэхніцы ручной лепкі,

некалькі, і таму іх можна дэманстраваць у розных музеях адначасова. Так, раней работы былі прадстаўлены ў Дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі ў розных экспазіцыях, а таксама прапанаваны ўвазе наведвальнікаў Пскоўскага музея-запаведніка.

Усе восем карцін з'яўляюцца самастойнымі творами, гэта не копіі. На момант задумы і стварэння яны планаваліся менавіта як работы, даступныя для тактыльнага кантакту. Аўтары працавалі ў традыцыйнай акадэмічнай школе скульптурнага рэльефу, — адзначыла спецыяліст. — Выстаўка задумана як праект для самага шырокага кола людзей, які аб'ядноўвае для сумеснага наведвання розныя групы з інваліднасцю і без. Ён будзе пракладаць масток да іх зносін і далейшага збліжэння.

Між тым «Нябесныя ахоўнікі» цесна звязаны з іншымі ініцыятывамі Нацыянальнага мастацкага музея, які даволі плённа працуе ў кірунку інклюзіўнасці. Так, сёння прадстаўлены выстаўкі «BelonicaArt», дзе невідущыя людзі дэманструюць свае жывапісныя напраўкі, і «Архітэктурная спадчына... кропкі...» Васіля Зянько, карціны якога выкананы ў аб'ёмна-контурнай тэхніцы, даступнай для чытання людзьмі

з абмежаванымі па зроку. Дырэктар музея Ганна Конанова адзначыла:

— З Дзяржаўным музеём гісторыі рэлігіі з Санкт-Пецярбурга нас звязвае сумеснае супрацоўніцтва па розных кірунках. Летась мы адкрылі маштабны праект, прысвечаны найлепшым дзіцячым работам на тэму тэатра. Цяпер вырашылі прадставіць праект, які раскрывае найбольш выразную частку дзейнасці Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі — інклюзіўную справу. Наш музей дасягнуў поспеху ў рабоце з людзьмі з абмежаванымі магчымасцямі. На пляцоўцы праводзіцца вялікая колькасць майстар-класаў, спецыялізаваных лекцый і мерапрыемстваў, якія далучаюць людзей з абмежаваным спектрам магчымасцей да мастацтва. Асабліва каштоўна тое, што праект «Нябесныя ахоўнікі» сапраўды з'яўляецца асветніцкім, паколькі прысвечаны сакральнай тэме праваслаўя. Выстаўка Дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі будзе працаваць да 1 жніўня. Вядома, што ў яе рамках плануецца арганізаваць серыю заняткаў для невідущых і людзей са слабым зрокам. Куратарам экспазіцыі выступае загадчык аддзела навукова-асветніцкай работы і маркетынгу Дзіяна Шантар.

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

Хронікі мужнасці беларускага народа

Прайсціся па сцэжках ваенных падзей на тэрыторыі Беларусі, убачыць герояў, якія ахвяравалі жыццём дзеля нашай агульнай будучыні, дакрануцца да такой балючай, але важнай часткі мінулага можна на выстаўцы «Беларусь адзіная і непераможная. Тры вайны» ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь. Адным з арганізатараў праекта стаў лаўрэат прэміі «За духоўнае адраджэнне» гісторык і калекцыянер Уладзімір Ліхадзедаў.

Праект падзелены на тры часткі ў адпаведнасці з храналогіяй. Пачынаецца часовая экспазіцыя з вайны 1812 года, якая сёння рэдка згадваецца ў грамадскіх дыскусіях і СМІ, аднак яе падзеі моцна паўплывалі на становішча беларускіх зямель. Супраць французскай арміі змагаліся 220 тысяч беларусаў. У выніку краіна панесла вялікія людскія і матэрыяльныя страты: многія населеныя пункты апусцелі, а пастаянныя рэквізіцыі і рабаванні амаль знішчылі гаспадарчую сістэму.

Фрагмент экспазіцыі.

У экспазіцыі, прысвечанай вайне 1812 года, прадстаўлены арыгінальныя літаграфіі ўдзельнікаў напалеонаўскіх паходаў, мастака-баталіста французскай арміі Фабера дзю Форэ, паштоўкі пачатку XX стагоддзя (па кнізе генерала А. Ярмолава, 1777–1861), дэталі ваеннага рыштунку пачатку XIX стагоддзя, знойдзеныя на месцы пераправы Напалеона праз раку Бярэзіну ў лістападзе 1812 года (в. Студзёнка),

ваенныя мундзіры салдат Расійскай імперыі і шмат іншага. Літаграфіі французскага мастака перадаюць напружаную атмасферу тых часоў і чырвонай ніткай звязваюць усе экспанаты ў адзінае цэлае. На выстаўцы можна пазнаёміцца з выданнямі «1812. Помнікі Айчыннай вайне на старых паштоўках» (Уладзімір Ліхадзедаў і Кірыл Сокал) і «1812. Храналогія Айчыннай вайны на старых паштоўках і ў графіцы» (Уладзімір Ліхадзедаў і Уладзімір Пефіцеў).

Працягвае экспазіцыю Першая сусветная вайна. Беларусь зноў стала арэнай кровапралітных бітваў. Каля 900 тысяч жыхароў беларускіх губерняў былі прызваны ў расійскую армію, 70 з іх загінулі на полі бою. Частка тэрыторыі апынулася пад акупацыяй. Ад голаду, хвароб і галечы загінулі 60 тысяч мірных жыхароў, а яшчэ 50 тысяч былі сілком адпраўлены ў Германію. У экспазіцыі прадстаўлены шэраг фотаздымкаў таго часу з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава. Тут можна ўбачыць беларускія гарады і вёскі, помнікі архітэктуры і славутыя мясціны нашай краіны ў гістарычнай рэтраспектыве — «да/пасля» ваенных падзей. Аднак з дапамогай фатаграфій раскрываецца іншы бок вайны: не толькі зброя, смерць і разбурэнне, але і ўзаемадапамога, яднанне і сапраўдная каштоўнасць мірнага жыцця. Гэтую ідэю трансліруюць фотаздымкі, дзе вайскоўцы гуляюць разам з дзецьмі, гатуюць ежу і пякуць хлеб, дзе адчуваецца імкненне забыцца і зноў вярнуцца да паўсядзённых спраў. Сярод экспанатаў можна ўбачыць кнігі з асабістай бібліятэкі паручніка гродзенскай крапасной артылерыі Конанава. Большасць з іх прысвечана ваеннай тэматыцы: «Правілы стральбы», «Страявы статут сухапутна-крапасной артылерыі», «Табліца для стральбы», «Інструкцыя для выкарыстання камандзірскага вугламера», «Кароткае апісанне кулямёта Кольта і абыходжанне з ім» і інш.

Аматарам вайскавай амуніцыі будзе цікава пазнаёміцца з прадметамі побыту салдат Расійскай імперыі: башлык, кабура, брытва, кішэнны ножык, самаробныя запальнічка і насадка, зробленыя з гільзы С. І. Фёдаравым і інш.

Маштабная частка экспазіцыі прысвечана самай крывавай трагедыі XX стагоддзя — Вялікай Айчыннай вайне. Уся тэрыторыя Беларусі была акупавана

нямецка-фашысцкімі захопнікамі, на франтах змагалася больш за 1 мільён 300 тысяч беларусаў, беларускі ўсенародны рух супраціўлення не мае аналагаў у сусветнай гісторыі: 374 тысячы партызанаў і 70 тысяч падпольшчыкаў вялі барацьбу з акупантамі.

За гады Вялікай Айчыннай вайны Беларусь панесла незаменныя страты. Краіна страціла больш за палову свайго нацыянальнага багацця, фашысты знішчылі каля 3 мільёнаў чалавек, разбурылі 209 з 270 беларускіх гарадоў. На выстаўцы дэманструюцца фотаматэрыялы з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава. Яны паказваюць, як выглядалі гарады і раённыя цэнтры Беларусі даваеннага перыяду, падчас нямецкіх бамбардзіровак і які цяпер маюць від сучаснага адноўленага мірных гарады.

Праект раскрывае тэмы фашысцкай акупацыі беларускай зямлі, выпрабаванняў ваеннапалонных і мірных жыхароў у канцлагерах, генацыду беларускага народа. У экспазіцыі можна ўбачыць дакументы, якія выкарыстоўваліся на акупаванай тэрыторыі, асабістыя рэчы ваеннапалонных (лыжкі, адзенне, кісет, запалкі, партсігар і інш.), прадметы, знойдзеныя падчас археалагічнага суправаджэння земляных і будаўнічых работ пры ўзвядзенні мемарыяльнага комплексу «Благаўшчына» (ключы, гадзіннік, фотаздымкі лагера «Малы Трасцянец», акулеры, упрыгажэнні, абутак і інш.).

Выстаўка «Беларусь адзіная і непераможная. Тры вайны» — гэта не проста гістарычны праект, а мост паміж мінулым і сучаснасцю, магчымасць зразумець цану мірнага жыцця і перадаць памяць аб героях нашым нашчадкам. Кожны экспанат — гэта сведчанне мужнасці, адвагі і любові да Радзімы. Наведваючы гэтую экспазіцыю, мы не толькі шануем памяць загінулых, але і робім крок да яднання, адлюстроўваючы нашу агульную гісторыю і спадчыну.

Ці зможам мы ўзяць урокі мінулага і захаваць Беларусь непераможнай у будучыні? Адказ на гэтае пытанне залежыць ад кожнага з нас.

Лізавета КРУПЯНЬКОВА,
фота аўтара

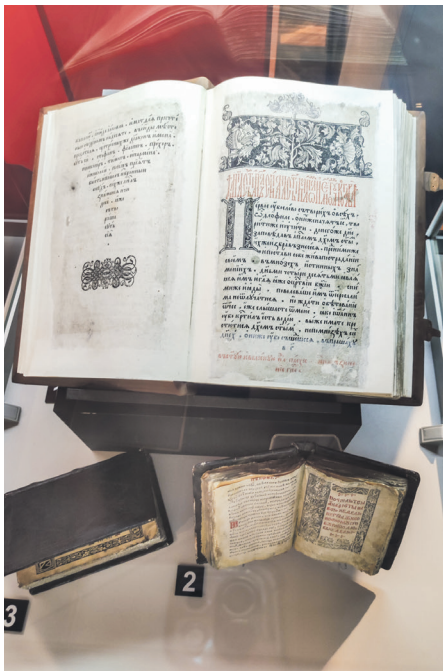
Шынель і рыштунак паўсядзённых каманднага і начальніцкага саставу РСЧА ўзору 1935 г.

Ад вытокаў да новых гарызонтаў

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь запрашае мінчан і гасцей сталіцы на займальную выстаўку «Беларусь і беларусы. Гід па гісторыі і культуры», якая распаўядае пра асноўныя этапы гістарычнага развіцця краіны, дае кароткую характарыстыку культурным здабыткам і прадстаўляе беларускую нацыю як неад'емную частку сусветнай супольнасці.

Выстаўка складаецца з дзвюх частак — «Гісторыя» і «Культура». Падарожжа па сцэжках беларускай гісторыі пачынаецца з адыходу ледавіка, фарміравання плямён і зараджэння дзяржаўнасці на тэрыторыі сучаснай Беларусі. Тут можна ўбачыць цікавыя археалагічныя знаходкі накішталт манет I—II стст., копіі знакамітых «Малой падарожнай кніжкі» (1522) і «Апостала» (1524) Францыска Скарыны, вядомыя слугі паясы, знойдзеныя ў касцёле Святых Пятра і Паўла (в. Дрысвяты) і шмат іншага. Раім наведвальнікам звярнуць увагу на карту Беларусі, дзе пазначаны замкі — як тыя, што былі разбураны, так і тыя, якія захаваліся да нашых дзён, — на распаўсюджаную схему іх пабудовы і прыгожыя атрыбуты замкавага інтэр'ера.

Перыяд Расійскай імперыі адзначаны ў экспазіцыі вялікай колькасцю дакументаў, перыёдыкі і асабістых лістоў: «Палажэнне пра сялян, якія выйшлі з прыгоннай залежнасці 19 лютага 1861 года», ліст аб дарэнні сялянскай дзяўчынкі (1814) і інш.

Фрагмент экспазіцыі.

У 1917 годзе Расійская імперыя перастала існаваць. У 1920-м была абвешчана Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка ў складзе СССР. Пачалася палітыка беларусізацыі, якая была скіравана на адраджэнне беларускай мовы і культуры ва ўмовах савецкага ладу. Была створана беларуская сістэма адукацыі, наладжана выданне беларускіх газет і часопісаў. У экспазіцыі гістарычнага музея прадстаўлены асобнікі газеты «Беларускія ведамасці»

за 1921 год і сатырычнага часопіса «Авадзень».

Не забыліся арганізатары раскрыць і тэму войнаў, якія праходзілі па нашай тэрыторыі. У наведвальнікаў ёсць унікальная магчымасць убачыць лістоўкі 1940-х гадоў «Кароткі пералік выразаў на нямецкай мове» і «Знішчайце фашысцкія танкі і бронемашыны», якія распаўсюджваліся на акупаваных тэрыторыях.

Пасля вайны інтэнсіўна аднаўлялася эканоміка. Да 1970-х гадоў рэспубліка ператварылася ў адзін з самых развітых эканамічных рэгіёнаў СССР. На выстаўцы дэманструюцца класічныя атрыбуты савецкіх часоў, якія ўжо сталі своеасаблівым маркерам часу. Наведвальнікі могуць зазірнуць у пакой звычайнай савецкай дзяўчынкі і акунуцца ў атмасферу эпохі. Паступова — ад вайны да першага палёту ў космас, ад алімпіяды ў Маскве да чарнобыльскай катастрофы — глядачы пераходзяць да сучаснай беларускай дзяржавы.

Раздзел «Культура» расказвае пра беларускую музычную традыцыю, нацыянальныя строі і кухню, народныя святы і мілагучную мову. На выстаўцы можна пазнаёміцца з традыцыйнымі інструментамі — жалейкай, лірай, дудой, скрыпкай і цымбаламі — і паслухаць лірычныя матывы ў выкананні беларускіх музыкантаў.

Беларускі народны строй прадстаўлены па рэгіёнах, наведвальнікам прапановуецца прайсці невялікі квэст на веданне модных тэндэнцый нашых продкаў. Падказкамі ім служаць дамачаўскі строй (традыцыйнае жаночае

адзенне Заходняга Палесся) і жаночы святочны касцюм канца XIX стагоддзя.

Інтэрактыўнымі гульнямі прываблівае раздзел пра мову і народныя святы. Тут можна правесці свае веды і добра правесці час з сям'ёй і сябрамі.

Фрагмент экспазіцыі.

Выстаўка арыентавана на ўсіх, хто цікавіцца беларускай гісторыяй і культурай. Апісанне экспанатаў даецца на трох мовах: беларускай, рускай і англійскай. Асабліва карысна будзе наведваць экспазіцыю школьнікам, каб на свае вочы ўбачыць гісторыю, якую дагэтуль яны сустракалі толькі ў падручніку.

Лізавета КРУПЯНЬКОВА,
фота аўтара

Інтэрпрэтацыя любімага сюжэта

Удзень прэм'еры ў Беларускам дзяржаўным маладзёжным тэатры зала была запоўненая. Што, уласна, і чакалася: у афішы значылася пастаноўка «Каханне і галубы» паводле п'есы Уладзіміра Гуркіна. Цікава, да спектакля выклікаецца адразу, зыходзячы з яго назвы, бо народ ведае яе дзякуючы фільму Уладзіміра Мяншова, які ў сярэдзіне 1980-х гадоў стаў адной з найбольш упадабаных савецкіх кінакарцін. Але аўтар ствараў усё ж п'есу для тэатра (яна спачатку была пастаўлена ў славутым «Современнике»). Здавалася, што фільм перакрые магчымыя далейшыя сцэнічныя пастаноўкі. Але, як бачым, не, і праз час п'есу таксама ставяць. І ёсць нават адмысловая інтрыга, скіраваная на тых, хто бачыў кінакарціну: а як гэтая гісторыя можа выглядаць на тэатральнай сцэне? Навошта трэба было браць яе да пастаноўкі? Паспрабуем знайсці адказы.

Простая размова

Калі задумацца, чым у свой час магла зачэпіць п'еса Гуркіна, то адказ просты. Звычайная чалавечая гісторыя кантраставала з тэмамі, якія былі галоўнымі ў мастацтве: што тэатра, што кіно. Тут няма мудрагелістасці ці пафасу, калі ўсё павінна быць выключна правільна, згодна з нормамі маралі. Але ж нават у савецкі час пры яго скіраванасці да «правільнасці» было разуменне, што людзі могуць быць неіdealнымі, праўда, з патэнцыялам да выпраўлення. Што мы і бачым у гэтай гісторыі.

Тут просты, нават банальны сюжэт: муж едзе адпачываць на мора і забывае пра жонку і сям'ю, абдымаючы іншую жанчыну. Яна здаецца больш уважлівай і разумнай за высковую кабету, якой трэба і на работу хадзіць, і гаспадарку глядзець, і пра траіх дзяцей клапаціцца. Таму Надзея са сваімі прыдзіркамі да Васіля (сямейныя грошы ён выдаткоўвае на тое, каб набыць новых галубоў) прайграе ў параўнанні з Раісай Захараўнай, якая на новага знаёмага накіроўвае ўсю сваю нерастрачаную пяшчоту. У выніку той вырашае не вяртацца дадому. А дома — трагедыя сусветнага маштабу. Надзея ледзь не памірае, а дзеці як могуць яе шкадуюць, абураныя ўчынкам здрадніка-бацькі, сын нават хапаецца за сякеру... І, як належыць, патрэбна было раскаянне — дык калі ласка, ён не проста вяртаецца, а літаральна прыпаўзае на каленях...

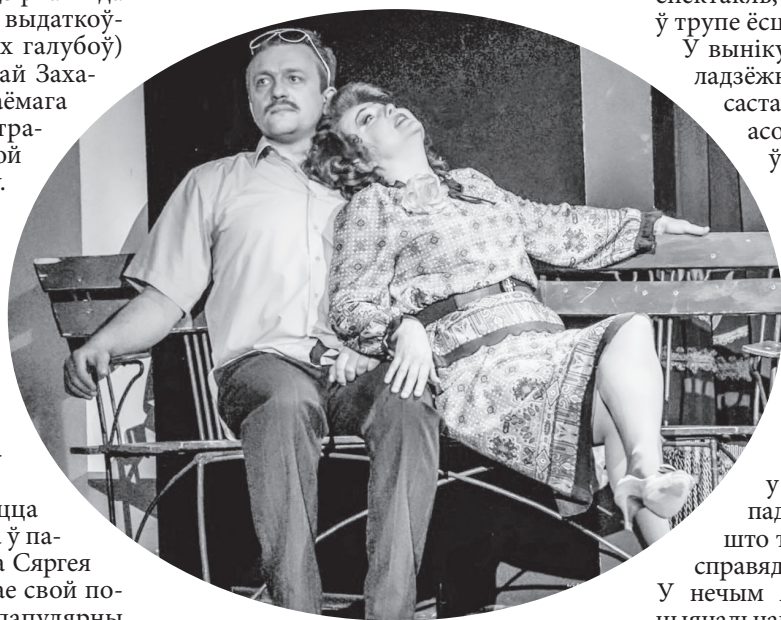
Прынамсі, так гэта падаецца на сцэне маладзёжнага тэатра ў пастаноўцы расійскага рэжысёра Сяргея Фядотава. Кожны майстар мае свой погляд на твор, нават вельмі папулярны (а тым больш калі ёсць кіно, якое ў наш час можа паглядзець кожны, калі захоча). Мала таго, брацца за папулярны твор — гэта ў нейкім сэнсе творчы выклік: зрабіць па-свойму, уразіць інтэрпрэтацыяй, агалошыць. Інакш навошта хадзіць у тэатр?..

Зорныя імёны

Сяргей Фядотаў у гэтым сэнсе цікавы рэжысёр, бо кіруе аўтарскім тэатрам «Каля Моста», што ў расійскай Пермі.

А тэатр зусім няпросты — містычны, вядомы інтэрпрэтацыямі класікі ў гэтым кірунку і адзначаны прэстыжнымі тэатральнымі прэміямі, нават «Залатой маскай». У Беларусі калектыў выступаў неаднойчы, а сам Сяргей Фядотаў робіць ужо трэцюю пастаноўку з нашымі тэатрамі.

Але для рэжысёра гэтая пастаноўка аказалася нетыповая. Па-першае — камедыя палажэнняў. Пры тым, што сама гісторыя зусім не смешная, а калі разабрацца, то наогул драматычная. Але ў п'есе Гуркіна ёсць персанажы, якія дадаюць камедыйнай «разынкі»: дзядзька Міця, які любіць выпіць і ўмее схітрыць, і баба Шура. Ну і мова, на якой размаўляюць героі, — з яркімі выразамі і фразамі, што сталі ўжо крылатымі і ўспрымаюцца з гумарам. Не ў апошнюю чаргу і з-за таго, што ў памяці жывыя карцінкі, як гэта было на кінаэкране і якія знакамітыя артысты вымаўлялі

такія фразы. А там жа і Аляксандр Міхайлаў (Васіль), і Ніна Дарошына ў ролі Надзеі, і «фатальная» жанчына (Раіса Захараўна) — Людміла Гурчанка. А яшчэ і Сяргей Юрскі з Наталіяй Ценяковай. Усіх гэтых зорак цяжка не ўспамінаць, і немагчыма пазбегнуць параўнанняў, хочаш гэтага ці не.

Ды здаецца, у нейкім сэнсе гэта і працуе як прыцягненне ўвагі да спектакля: а хто ж з нашых артыстаў выканае гэтыя ролі, як яны справяцца?

А вось гэта вельмі цікава. Таму што акцёрам ёсць што іграць: тут і сямейная «бытавуха» са звычайнымі клопатамі і дробнымі папрокамі, непаразуменнямі, і свайго роду злачынства (няхай і маральнага плана), і пакаранне з дараваннем (якое яшчэ трэба заслужыць).

Акцёры і ролі

Тэатр, калі прыняў да пастаноўкі гэты спектакль, відаць, разлічваў на тое, што ў трупі ёсць з каго выбіраць.

У выніку — «Каханне і галубы» ў маладзёжным тэатры мае нават два саставы выканаўцаў. І сярод іх ёсць асобы, якія змаглі раскрыцца ў нечаканых вобразах альбо наогул толькі цяпер здолелі паказаць сябе, — за іх варта парадавацца. Напрыклад, было цікава пабачыць у ролі Надзеі актрысу Віялету Сарвіраву — у яе атрымалася простая жанчына, у нечым сарамлівая, размовы пра «любоффф» яе здзіўляюць. Сварлівай назваць яе цяжка (прынамсі, у выкананні Віялеты гэта больш падобна на жаночыя крыўды), што толькі ўзмацняе адчуванне несправядлівасці ў дачыненні да яе. У нечым яна можа быць вельмі эмацыянальнай (нават экспрэсіўнай), у нечым — катэгарычнай. Але ў сцэнах пакут і «заломвання рук» адразу зразумела, што дараванне неўзабаве здарыцца. Васіль Дзяніса Майсейчыка — наогул бліжэй да тыпажу беларуса (хоць Гуркін пісаў пра сваіх землякоў-сібіракоў). Наш Васіль Кузякін — не надта гаваркі, даволі стрыманы, падобны на чалавека, які ідзе туды, куды яго цягнуць. За выключэннем сцэн, калі сам вырашае вярнуцца дадому. А падчас новага этапу заляцанняў да Надзеі ён ужо паводзіць сябе як сапраўднае мача, які ўсвядоміў, што яму трэба. У Наталлі Дуванавай (Раіса Захараўна) атрымалася даволі манерная жанчына з добрым «прыбабахам», нахонт яе ў гледача ніякіх сумненняў не ўзнікае наогул (зусім не так, як у Гурчанкі). Магчыма, трэба было падкрэсліць яе «іншасць» — дзеля супрацьпастаўлення з Надзеяй.

А вось пара дзядзькі Міці ў выкананні Аляксандра Шарова і бабы Шуры, у вобразе якой шмат хто (не)пазнае Наталлю Анішчанку, працуе менавіта на камедыйнасць і робіць гісторыю больш блізкай глядачам.

Настальгічны настрой

...Але які? Гэта асобная размова. Бо з часу выхаду фільма прайшло 40 гадоў, вырасла не адно пакаленне, якое глядзіць іншае кіно і далёкае

ад таго, пра што распавядае стужка «Каханне і галубы». А моладзь сёння ў тэатр імкнецца прыцягнуць і зачэпіць нейкай «фішкай». У Беларускам дзяржаўным маладзёжным тэатры знайшлі, што можа быць такой «фішкай»: тут ёсць свой улюбёны жанр — камедыя. П'еса Гуркіна якраз «у тэму», тым больш з яркай мовай і трапнымі выразамі, якія жывуць самастойным жыццём.

Вядома, не трэба было чакаць, што «іранічная камедыя» можа ператварыцца ў містычную гісторыю, ды Сяргей Фядотаў і не імкнуўся да гэтага ў дадзеным спектаклі. Ён стварыў традыцыйную, вельмі рэалістычную пастаноўку. Гэта разумееш адразу, калі адкрываецца заслона. Сцэнаграфічнае рашэнне Ільі Падкапаева трымаецца на падкрэсленай натуральнасці: фрагмент высковай драўлянай хаты з дваром і галубятняй. А ў ёй — сапраўдныя галубы, якія махаюць крыламі і курлыкаюць, калі на іх скіраваны промень святла. Так, абсалютна жывыя галубы!

Для рэжысёра гэтая пастаноўка аказалася нетыповая. Па-першае — камедыя палажэнняў. Пры тым, што сама гісторыя зусім не смешная, а калі разабрацца, то наогул драматычная. Але ў п'есе Гуркіна ёсць персанажы, якія дадаюць камедыйнай «разынкі»: дзядзька Міця, які любіць выпіць і ўмее схітрыць, і баба Шура. Ну і мова, на якой размаўляюць героі, — з яркімі выразамі і фразамі, што сталі ўжо крылатымі і ўспрымаюцца з гумарам.

Рэалізм на сцэне атрымаўся да таго ж з вяртаннем у пэўную эпоху, дух якой аднаўляюць як праз адзенне герояў (мастак па касцюмах Кацярына Герасіменка), так і праз музыку, што стварае пэўны гукавы партрэт часу (дзякуючы Міхailsу Кораневу). Напрыклад, хіт ВІА «Самоцветы» «Мой адрес — Советский Союз», ці раманычная мелодыя, пад якую калісьці па тэлебачанні ішоў прагноз надвор'я... І частка глядачоў у зале расчулена ўсміхнулася. Адчувалася: мы недалёка адыхлі, нягледзячы на тое што на дварэ XXI стагоддзе. А насамрэч кожны «завісае» ў тым часе, які дарагі яму як памяць, магчыма, пра найлепшыя гады жыцця, нават калі ў ім шмат чаго было неіdealным.

Ларыса ЦІМОШЫК
Фота аўтара і з сайта bgmteatr.by

Аб тым, што дайшло да нас

Раскопкі на рацэ Менцы сталі самымі маштабнымі за ўсю гісторыю незалежнай Беларусі, па-ведаміў падчас прэс-канферэнцыі «Рэстаўрацыя аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі. Акуальныя пытанні захавання і адраджэння» Аляксей Аўласовіч, загадчык цэнтра археалогіі Беларусі Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук, кандыдат гістарычных навук, дацэнт. Мерапрыемства прайшло ў ДOME прэсы.

Помнікі, аб’екты, артэфакты

Навуковец прапанаваў разгледзець пытанні рэстаўрацыі і адраджэння гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі праз прызму археалагічнай спадчыны краіны, а гэта сукупнасць помнікаў і аб’ектаў археалогіі, а яшчэ археалагічных артэфактаў. Заканадаўства, дарэчы, прадугледжвае толькі два паняцці — помнік археалогіі (статус гісторыка-культурнай каштоўнасці) і аб’ект археалогіі (не мае такога статусу, аднак законам таксама ахоўваецца).

Археалагічныя ж артэфакты — рухомая катэгорыя (напрыклад, манеты і ўпрыгажэнні). Згодна з заканадаўствам, прадмет павінен прайсці працэс археалагізацыі — мінімум 120 гадоў знаходзіцца ў зямлі. Зразумела, знойдзеныя рэчы маюць не вельмі прэзентабельны выгляд з прычыны сваёй захаванасці. Вопытны археолаг, натуральна, заўсёды зможа вызначыць той ці іншы артэфакт, а вось неспецыялістам, валанцёрам, якія часта бяруць удзел у раскопках, зрабіць гэта складана. Таму кожны артэфакт праходзіць праз расчыстку, апрацоўку і аднаўленне. У Інстытуце гісторыі ёсць спецыяльны аддзел навуковай кансервацыі археалагічных артэфактаў, які ўзначальвае Анастасія Касцюкевіч. Яго супрацоўнікі займаюцца аднаўленнем прадметаў.

— У нас вельмі магутная лабараторыя рэстаўрацыі і кансервацыі археалагічных артэфактаў, — лічыць археолаг. — Напрыклад, выяўлены ў свой час крыжэнкаліён XII стагоддзя быў страшна пашкоджаны працэсам карозіі. Пасля ачысткі аказалася, што артэфакт страціў сваю цэласнасць, бо частка прадмета трымалася дзякуючы гэтым вокіслам. Пасля іх зняцця крыж рассыпаўся на некалькі элементаў, але дзякуючы працы гэтага аддзела з дапамогай кансервацыйных уласцівасцей спецыяльнага раствору яго першапачатковая форма была адноўлена. Цяпер і не відаць месцаў разломаў.

Археалагічная сталіца

Асабліваю ўвагу спікер удзяліў маштабным аб’ектам. Археалагічнай сталіцай Беларусі апошніх гадоў спецыяліст лічыць комплекс на рацэ Менцы. Пільная

ўвага да яго была прыцягнута ў верасні 2022 года, калі тагачасны прэм’ер-міністр Беларусі Раман Галоўчанка наведаў гэтыя мясціны і зацікавіўся знаходкамі, асабліва донцам з трызубцам князя Ізяслава.

— Тады было дадзена даручэнне, і мы яго паспяхова выканалі: правалі маштабныя археалагічныя даследаванні, якія павінны былі папярэднічаць стварэнню музея пад адкрытым небам. Інстытутам гісторыі была распрацавана яго канцэпцыя, цяпер яна ўдакладняецца, і разам з Міністэрствам культуры, аблвыканкамам і іншымі структурамі прапрацоўваем канчатковы варыянт выгляду Менкі ў 2026—2030 гадах, — адзначыў Аляксей Міхайлавіч.

Раскопкі на Менцы.

Між іншым, перагледжаны статус аб’екта — цяпер археалагічны комплекс мае рэспубліканскае значэнне. Да таго ж раскопкі на Менцы сталі самымі маштабнымі за ўсю гісторыю незалежнай Беларусі. У іх бралі ўдзел сотні студэнтаў з 17 ВНУ краіны. У гэтым месцы былі знойдзены некалькі радоў драўляных канструкцый, якія называюцца клецамі. Пабудовы датуюцца канцом X стагоддзя.

— Гэта 998—999 гады — тады былі ссечаны дрэвы і пакладзены ў падмурак вала, яны трымаюць яго і ўмацоўваюць знутры. Летась мы вызначылі, а да нас ніхто не ведаў, што ніжнія рады маюць гакавую сістэму. Яшчэ знайшлі рэчы, якія відавочна маюць адносіны да дахрысціянскага перыяду, напрыклад убітую ў дуб ніжнюю сківіцу дзіка. Гэта датычыцца легендаў пра свяшчэнныя дубовыя гаі, дзе прыносілі ахвяру Перуну (ці, згодна з іншымі міфамі, Одзіну), убіваючы ў дуб сківіцу дзіка, якая затым урастала ў дрэва.

Да пытанняў захавання

Вядома, паўстала пытанне кансервацыі, таму што рэчаў у такім выглядзе і захаванасці на тэрыторыі Усходняй Еўропы больш няма. З мэтай далейшай музейфікацыі клеці былі канфіскаваныя (дапамагала ў гэтым Гомельскае таварыства з дадатковай адказнасцю «Транс-Цэнтр») і прайшлі працэс кансервацыі (методыку распрацаваў Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт), каб драўніна не разбуралася мікраарганізмамі. Інстытутам гісторыі прапаноўваецца да разгляду наступны варыянт: на месцы вала пабудаваць будынак музея для далейшага экспанавання там археалагічных знаходак, у тым ліку згаданых драўляных збудаванняў (у падрыхтоўцы канцэпцыі арыентаваліся на свіяжскі музей «Татарская слабада» ў Татарстане).

Дарэчы, звернуўшы гэтае дубовых бярэнаў клаліся сасновыя лагі. Археалагі лічаць, што ніжнія канструкцыі былі вельмі добрай якасці і ўстанаўліваліся запрашанай арцеллю, а вось верхнія, верагодна, ставілі мясцовыя будаўнікі, таму якасць была далёкай ад ідэалу.

Выйшлі спецыялісты і на месца пахавання, якое, хутчэй за ўсё, знаходзілася побач з царквой. Яе пакуль не знайшлі, аднак новыя спробы будучы зроблены ў наступным палявым сезоне.

Удзел вітаецца

Тым часам працягваюцца работы па вывучэнні помнікаў, якія так ці інакш спрыяюць рэстаўрацыі і культываванню розных аб’ектаў, у іх ліку — Крэўскі замак. Так, пры выкарыстанні геарадараў выяўляюцца новыя аб’екты, якія не захаваліся на паверхні зямлі, напрыклад старажытныя фундаменты, што дазваляе прыйсці да высновы аб першапачатковым выглядзе замка. Аляксей Аўласовіч падкрэслівае: выкарыстоўваецца вопыт усходніх і заходніх калег. Найбольш бліскім да Крэўскага лічыцца Медніцкі замак, таму практыка літоўскіх археолагаў і рэстаўратараў надзвычай важная для беларусаў.

Між іншым, археалагічныя экспедыцыі адкрыты для ўдзелу валанцёраў. На сайце Інстытута гісторыі хутка будзе размешчана інфармацыя аб усіх вандрожках, што плануюць здзейсніць сёлета. Кожны ахвотны зможа дапамагчы ў раскопках. Сярод кірункаў — рака Менка, помнікі неаліту ці бронзавага веку Віцебскага Паазер’я, рака Студзёнка як месца пераправы французскіх войскаў у 1812 годзе...

Яўгенія ШЫЦЬКА
Фота БелТА

Бралі вясне ў сонца ключы

Фальклорнае абрадавае свята «Гуканне вясны» зладзілі нядаўна ў аграгарадку Кемелішкі Астравецкага раёна (Гродзенская вобласць).

Тэатралізаваным шэсцем з песнямі ды залічакі ішлі дзеці і дарослыя па вуліцах аграгарадка да галоўнай пляцоўкі — амфітэатра. Тут гасцей чакалі тэматычныя зоны з народнымі забаўкамі, гульні, майстар-класы па вырабе папярковых птушак, побытавых танцаў, выступленне ансамбля «Кемяліна» і пачастункі, галоўныя з якіх — здобныя жаваранкі.

Удзельнікі свята.

— Штогод паказваем валачобныя і калядныя абрады. Сёлета вырашылі паказаць, як у даўніну сустракалі вясну. Падчас яе гукання віталі птушак, якія прылятаюць з выраю. Лічылася, што тыя прыносяць з сабой цёплае, спрыяльнае для пасяўных работ надвор’е, — гаворыць загадчыца Кемелішкаўскага клуба Алена Якубцэвіч. — Парадавала, што прыйшлі і дарослыя, — думаю, шмат новага для сябе адкрылі.

Беларусы лічылі: чым вышэй будучы ўзятаць арэлі ў свята, тым вышэйшымі вырастуць лён і збажына. Звычайна гушкацца ішла моладзь. І дзеці — каб быць здаровымі і моцнымі ўвесь год. Упрыгожаныя рознакаляровымі стужкамі арэлі чакалі і кемелішкаўцаў.

Адзін з абавязковых сімвалаў, які набліжае абуджэнне прыроды, — самаробныя птушакі. Іх развешвалі на дрэвы і стараліся выбраць вышэйшыя галінкі — так, верылі продкі, вясна хутчэй заўважыць, што трэба ў сонца «браць ключы» і «адмыкаць зямлю». Звязана з марай пра шчаслівае жыццё і дабрабыт і павязанне каларовых стужак. Іх прымацоўвалі на галінкі дрэў, загадваючы жаданні.

Ойра, кракавяк, падэспань — не толькі з побытавымі песнямі, але і з танцамі беларусаў знаёміліся на свяце кемелішкаўцы.

— Упершыню на такі майстар-клас трапіў — нескладана, тым больш у дзяцінстве ў мясцовай музычнай школе на харэаграфічным аддзяленні займаўся, — дзеліцца ўдзельнік свята Арцём Кузьміцкі. — Развучыў рухі ойры — гэта прывітальны танец. Думаю, нават таму, хто не ўмее танцаваць, «адолець» яго няцяжка. Я атрымаў задавальненне ад працэсу.

Фінальным пунктам свята сталі спальванне пудзіла зімы і карагод вакол вогнішча.

Рыта ДРЭМА
Фота даслана аўтарам

«Карункі маіх пачуццяў»

Пад такой назвай у музей-сядзібе «Пружанскі палацык» адкрылася выстаўка выцінанак народнага майстра Беларусі Наталлі Кулецак. Яна зрабіла значны ўнёсак у развіццё і папулярнасць мастацтва выцінанкі. Яе работы ўражваюць тонкасцю выканання, багаццем узораў і глыбінёй нацыянальнага каларыту. Дзякуючы майстэрству і адданасці традыцыі творца стала адной з галоўных захавальніц гэтага ўнікальнага віду дэкаратыўнага мастацтва.

Шлях Наталлі Кулецак у свет выцінанкі пачаўся ў 2002 годзе. Першыя спробы былі не вельмі ўдалымі, але настойлівасць прывяла яе да поспеху. З цягам часу творы майстрыхі атрымалі шырокую вядомасць. У 2019 годзе яна стала ўладальнікам Гран-пры міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску», прадставіўшы калекцыю выцінанкі «Народныя танцы».

Сёння Наталля Міхайлаўна стварае розныя вырабы, актыўна бярэ ўдзел у розных конкурсах і выстаўках. Нягледзячы на насычаную творчую дзейнасць, Наталля Кулецак працягвае працаваць педагогам-дэфектолагам у Косаўскім дзіцячым садку. Яна ўкараняе выцінанку ў адукацыйны працэс, распрацоўваючы аўтарскія праграмы для дзяцей. Сярод іх — электронны дапаможнік, створаны на аснове казкі «Як курачка пеўня ратавала», які атрымаў высокую ацэнку на рэспубліканскім конкурсе «Сучасныя тэхналогіі ў спецыяльнай адукацыі».

У экспазіцыі «Карункі маіх пачуццяў», якая будзе працаваць у музей-сядзібе да 24 красавіка, прадстаўлена 60 работ Наталлі Кулецак.

Марына КАЎТУНЮК,
галоўны захавальнік фондаў
музея-сядзібы «Пружанскі палацык»
Фота даслана аўтарам

Замалёўкі вандроўніка

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа запрашае ў падарожжа па цікавых мясцінах Беларусі разам з яркімі творамі Сяргея Махнача. Выстаўка «3 падарожжа» — гэта захапленне жывой прыродай, імкненне захаваць прыгажосць навакольнага свету з дапамогай алоўка і фарбы, перадаць непаўторную атмасферу беларускіх краявідаў.

Жывапісам Сяргей Махнач зацікавіўся яшчэ ў дзяцінстве, калі ўбачыў альбомы ў хатняй бібліятэцы. Аднак будучы мастак выбраў іншы прафесійны шлях і доўгі час працаваў у галіне менеджменту. Зноў узяў у рукі пэндзаль толькі ў 2015 годзе. Адным з першых імпульсаў адраджэння былога захаплення стала наведванне Дзяржаўнага музея выяўленчых мастацтваў імя А. С. Пушкіна ў Маскве, а таксама музея мастацтваў у Філадэльфіі (ЗША), дзе змог убачыць арыгіналы карцін яго любімых мастакоў: Поля Сезана, Вінсента ван Гога, Поля Гэгена, Пабла Пікаса. На працягу некалькіх гадоў творца браў індывідуальныя ўрокі жывапісу, рысунка і кампазіцыі.

Творчасць любімых мастакоў паўплывала на стыль Сяргея Махнача. Кірунак яго работ — «постімпрэсіянізм», дзе праз тэкстуру і колер мастак спрабуе перадаць супярэчлівы свет пачуццяў. Жывапісец працуе ў жанрах пейзажа, партрэта, нацюрморта і абстракцыі. Асноўныя тэхнікі — алей, акрыл, акварэль і каляровыя алоўкі. З 2016 года ўдзельнічае ў выстаўках у Беларусі і за мяжой.

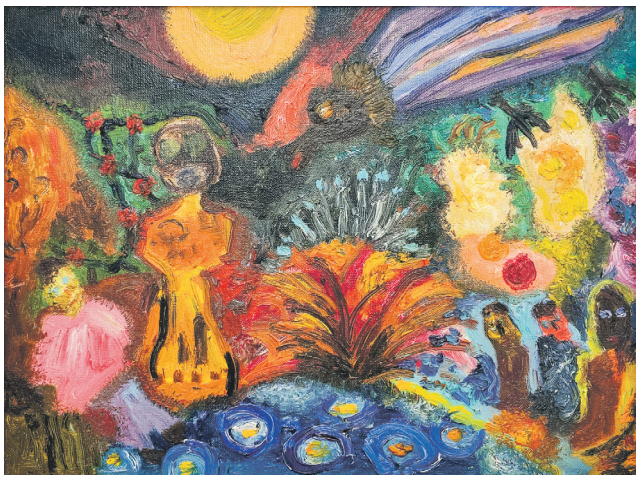
Праект «3 падарожжа» — гэта незвычайны дзённік, падарожныя нататкі майстра ў жывапіснай форме. Сяргей Махнач шмат вандруе па Беларусі і па іншых краінах свету, а свае ўражанні, цёплыя ўспаміны і цікавыя гісторыі захоўвае на палотнах. У экспазіцыі прэзентуюцца работы, выкананыя алей і акрылам, а таксама шматлікія малюнкі каляровымі алоўкамі, частка з якіх была створана непасрэдна падчас падарожжаў. Іх аўтар цэніць не менш, чым работы на палатне, бо яны ўяўляюць сабой жывую гісторыю.

Натхненне мастак шукае ў прыродзе, у добрых людзях і ва ўспамінах пра падарожжы. Яго творы напоўнены мяккім унутраным светам, які зачароўвае глядачоў і адкрывае ім новыя грані нязведаных сусветаў.

У экспазіцыі наведвальнікаў чакаюць работы, створаныя пасля падарожжаў аўтара: «Узыход сонца. Раніца ў Крыжоўцы» (2019), «Цёплы жнівень у Крыжоўцы. Вечарэ» (2019), «Крыжоўка. Вялікі краявід» (2021), «Дом у Крыжоўцы» (2021), «У вёсцы Мар'іна» (2021), «Стамбул» (2022), «Шры-Ланка. Сям'я Сарата з вёскі Куду Васадува» (2020) і інш.

Праз яркія колеры і фактурныя вобразы, працуючы ў лепшых традыцыях постімпрэсіянізму, аўтар надае творам складаную эмацыянальную афарбоўку, прапануе па-іншаму зірнуць на класічныя жанры жывапісу і блізка сэрцу краявіды. На работах Сяргея Махнача час спыніўся, і карціны з такімі простымі, але цёплымі назвамі, як «Шчаслівы дзень» (2021), «Дзень, поўны эмоцый» (2024), «Вялікія кветкі» (2021), «Светлы дзень» (2024), запрашаюць глядачоў адчуць унутраны спакой і вечную гармонію.

Прыцягваюць увагу і алоўкавыя замалёўкі майстра, створаныя па матывах літаратурных і жывапісных твораў замежных аўтараў: «Малюнак па матывах карціны М. К. Чурлёніса

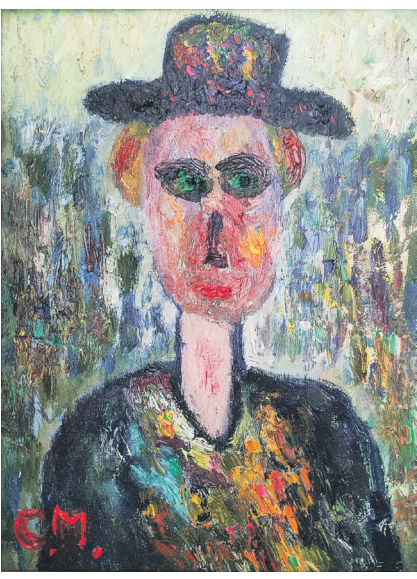

«У старадаўнія часы», 2021 г.

«Ноч. IV» (2024), «Малюнак па матывах карціны М. К. Чурлёніса «Стварэнне свету. II» (2024), «Партрэт Уорэна з апавядання Г. К. Чэстэртана «Цуд «Паўмесяца» (2024), «Фарсайты» (2024).

Акрамя жывапісу Сяргей Махнач зацікавіўся літаратурай. Свой жыццёвы досвед, уражанні з вандровак ён перадае не толькі праз карціны, але і праз прозу. Творца выдаў дзве кнігі ў розных жанрах: дарожныя нататкі з розных краін і дэтэктыўнае апавяданне з аўтарскімі ілюстрацыямі.

Лізавета КРУПЯНЬКОВА

«Восеньскі аўтапартрэт», 2024 г.

«Ураджайнае лета — з любімай газетай!»

Калі вы падпісаліся на газету «Звязда» ці на газету «Літаратура і мастацтва» на II квартал або на I паўгоддзе 2025 года — запаўняйце картку ўдзельніка, выразайце яе і дасылайце да 24 красавіка 2025 года ў рэдакцыю на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.

Сярод падпісчыкаў будуць разыграны два парнікі «Востраў камфорту», «Бабулін парнічок» і суперпрыз — цяпліца Green Apple GA-House-3x-frame 60063899. Вынікі будуць апублікаваны ў газеце да 2 мая 2025 года.

Прызы можна будзе атрымаць да 30 чэрвеня 2025 года пры падачы квітанцыі аб падпісцы на «Звязду» або «Літаратуру і мастацтва» на II квартал ці на I паўгоддзе 2025 года. Пасля 30 чэрвеня 2025 года выдача прызёў спыняецца і прэтэнзіі ад падпісчыкаў не прымаюцца. Умовы рэкламнай гульні чытайце ў № 42 «Звязды» ад 1 сакавіка 2025 года.

Тэлефоны для даведак: (017) 271-12-94, 311-17-40.

Картка ўдзельніка — падпісчыка «Звязды» або «ЛіМа» на II квартал або на I паўгоддзе 2025 года

Прозвішча, імя, імя па бацьку _____

Падпіска аформлена і аплачана ў _____ на II квартал або на I паўгоддзе 2025 года

Жатні адрас і тэлефон (абавязкова) _____ (адрэзак сувязі) _____ (індэкс) _____

Удачы ў розыгрышы!

зваротная сувязь

Сінтэз думкі і пачуцця

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухачаў літаратурна-мастацкія і пазнавальныя перадачы.

Пра жыццёвы і творчы шлях Адама Міцкевіча (паэма «Пан Тадэвуш, альбо Апошні наезд на Літву») пойдзе размова ў чарговым выпуску аўтарскай праграмы Навума Гальпяровіча «Нам засталася спадчына».

У праграме «Прачулым радком» у выхадныя — вершы Рыгора Семашкевіча.

У «Літаратурнай анталогіі» па буднях — старонкі рамана Маргарэт Мітчэл «Знесены ветрам». У «Радыёбібліятэцы» — твор Эрыха Марыі Рэмарка «Трыумфальная арка». Выканаўца —

заслужаны артыст Беларусі Уладзімір Рагаўцоў.

Па суботах выходзіць перадача «Літаратурныя гісторыі», дзе гучаць апавяданні беларускіх і замежных аўтараў.

Юным прыхільнікам мастацкага вяшчання прапануецца з панядзелка да пятніцы ў рамках праекта «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя» чытанне кнігі Раісы Баравіковай «Свята ў хату». Што-вечар у 21.00 «Вячэрняя казка» для маленькіх.

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам свежага нумара штотыднёвіка «ЛіМ». У праграме магчымы змены.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

11 красавіка — у дзіцячую бібліятэку № 5 (вул. Русіянава, 48) на літаратурны экспрэс-праект Валянціны Драбышэўскай «Сімвалы памяці» па кнізе «Любіна сукенка». Пачатак у 13.00.

11 красавіка — у дзіцячую бібліятэку № 2 (вул. К. Чорнага, 10) на творчую сустрэчу з Валерыем Квілорыя. Пачатак у 11.45, 14.30.

12 красавіка — на суботнік, які пройдзе ў Пісьменніцкім парку (каля Нацыянальнай бібліятэкі). Збор у 9.00.

14 красавіка — на творчую сустрэчу Уладзіміра Мазго са студэнтамі філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (вул. К. Маркса, 31). Пачатак у 11.30.

14 красавіка — у Мінскі гарадскі тэатр паззіі пры Цэнтральнай бібліятэцы імя Я. Купалы (вул. В. Харужай, 16) на паэтычна-музычную імпрэзу Уладзіміра Тулінава і Надзеі Тулінавай. Пачатак у 17.30.

15 красавіка — у дзіцячую бібліятэку № 10 (пр-т Незалежнасці, 123) на творчую сустрэчу з Дзмітрыем Нікалаевым. Пачатак у 12.50.

15 красавіка — у Дом літаратара (вул. Фрунзэ, 5) на круглы стол «Публіцыстычны партрэт сучасніка. Пошук новых форм і жанраў». Пачатак у 15.00.

16 красавіка — на творчую сустрэчу Эдуарда Ханка з вучнямі СШ № 22. Пачатак у 11.00.

17 красавіка — у публічную бібліятэку № 14 імя Ф. Багушэвіча (вул. Прытыцкага, 42) на творчую сустрэчу з Міхасём Пазняковым. Пачатак у 11.30.

18 красавіка — у публічную бібліятэку № 13 (вул. Народная, 43а) на пасяджэнне літаратурнай гасцёўні «Пад белымі крыламі». Пачатак у 14.30.

18 красавіка — на творчую сустрэчу Міхася Пазнякова з вучнямі СШ № 55. Пачатак у 11.00.